

Kadernota 2024

Inhoudsopgave

Kadernota 2024	1
Inhoudsopgave	4
Inleiding	5
Strategische thema's	10
Financiële kaders	18
Uitgangspunten (meerjaren)begroting 2024-2027	30
Besluit tot vaststelling kadernota	36

Inleiding

Voor u ligt de Kadernota 2024, het eerste document uit de begrotingscyclus 2024. Deze Kadernota is de tweede in deze raadsperiode en is qua opzet vergelijkbaar met de Kadernota van vorig jaar.

Vanwege het demissionaire college betreft het "een beleidsarme kadernota". Enkel zaken die voortvloeien uit (nieuwe) wet- en regelgeving en/of bedrijfsvoering zijn meegenomen als nieuw beleid in deze kadernota.

Tijdens de raadsvergadering van 16 februari 2023 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen met het besluit een traject te starten richting een zo breed mogelijk raadsakkoord, waarbij de personele invulling van het college als slotstuk plaats zal vinden.

Het raadsakkoord vormt in de basis de opdracht voor het vormen van een collegeprogramma van het college van Burgemeester en Wethouders. Het raadsakkoord is op 1 mei gepresenteerd en is vastgesteld in de gemeenteraad op 11 mei.

Bij het ter perse gaan van deze kadernota was het raadsakkoord nog niet bekend, daardoor is de kadernota met name gericht op het in beeld brengen van de financiële kaders en het vastleggen van de te hanteren uitgangspunten voor de Programmabegroting 2024 - 2027. De uitwerking van het nieuwe raadsakkoord zal naar verwachting in de komende begroting 2024 - 2027 een prominente plek innemen.

De behandeling van de Kadernota op is 3 momenten gepland, namelijk op 25 mei (beeldvormend), 15 juni (oordeelsvormend) en 29 juni a.s. (besluitvormend).

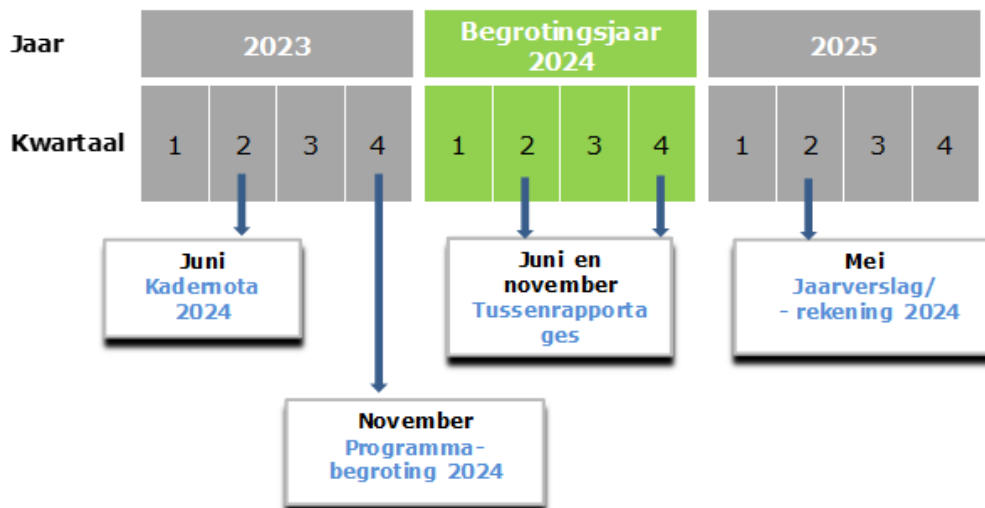
Doel Kadernota 2024

De Kadernota 2024 - 2027 heeft als doel u te informeren over de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen en de kaders vast te leggen waarbinnen de begroting wordt opgesteld. We schetsen het financieel perspectief voor de jaren 2024 - 2027.

Op basis van deze informatie wordt een financieel scenario in beeld gebracht, waarbij u in staat wordt gesteld aan de voorkant te sturen en kaders mee te geven aan het college in de op te stellen Programmabegroting 2024 - 2027. Naast dit scenario worden ook in deze Kadernota de beleids- en rekentechnische uitgangspunten voor de aanstaande begroting vastgesteld.

Besluitvorming zal uiteindelijk bij het vaststellen van de Programmabegroting 2024 - 2027 zijn beslag krijgen.

P & C – cyclus 2024

Samenvatting

De saldi van de Kadernota geven aanleiding tot beschouwing van onze financiële positie.

Begrotingssaldi Kadernota 2024 - 2027
= nadeel)

(bedrag x € 1.000, "-"

	2024	2025	2026	2027
Saldo begroting 2023-2026	2.559	6.170	1.592	1.592
(Autonoom) Bestaand beleid	793	1.544	2.919	2.339
Loon- en prijsstijgingen	-782	-782	-782	-782
Saldo kadernota 2024 - 2027	2.570	6.932	3.729	3.149
Nieuw beleid kadernota 2024 - 2027	-143	-394	-394	-394
Saldo kadernota 2024 - 2027 incl nieuw beleid	2.427	6.538	3.335	2.755

We hebben evenals vorig jaar positieve saldi op alle jaarschijven. De vraag is nu hoe daarmee om te gaan (met name meerjarig).

We zien dat het gepresenteerde overschot voor het grootste gedeelte voor rekening komt van een grotere bijdrage vanuit de Rijksoverheid. De bijdragen van het Gemeentefonds en de algemene uitkering zijn en blijven een onzekere factor.

Het nieuwe verdeelmodel aangaande het Gemeentefonds is per 1 januari 2023 ingevoerd. De gemeente Montferland behoort tot de voordeelmunicipaliteiten en derhalve ontvangen wij per 2023 € 7,50, 2024 € 22,50 en 2025 € 37,50 per inwoner extra. In de periode 2023 t/m 2025 zijn er diverse onderzoeken om te komen tot een eerlijk(er) verdeelmodel. Deze onderzoeken worden in 2025 afgerond. Of daarna aanpassing van het verdeelmodel volgt en wat daarvan de gevolgen voor Montferland zijn, is onzeker. In paragraaf 1.2.4 van deze Kadernota zullen we u een update geven over de stand van zaken.

Vanaf jaarschijf 2026 is een terugval te zien in het totaalsaldo. Dit heeft te maken met het feit dat de positieve bijstellingen binnen de algemene uitkering beperkt zijn tot de regeerperiode 2022-2025. Mogelijk is er meer duidelijkheid bij de meicirculaire 2023 of volgen er richtlijnen van de provincie hoe gemeenten met jaarschijven na 2025 om kunnen gaan ten aanzien van de meerjarenbegroting. Daarnaast is een onzekere factor in hoeverre de rijksoverheid de komende jaren gaat bezuinigen en wat daarvan de gevolgen zijn voor het gemeentefonds. De eerste voortekenen van bezuinigingen zijn er inmiddels en daarmee neemt de onzekerheid over gemeentelijke inkomsten toe.

Ontwikkelingen na vaststelling van de begroting 2023

Om "de toekomst richting te kunnen geven" is kennis van het verleden vereist. Wat is er in de tussentijd, na vaststelling van de begroting 2023, onder andere gebeurd?

Oorlog in Oekraïne

De Oekraïne-crisis woedt nog in alle hevigheid. Er zijn en er komen nog steeds vluchtelingen naar Nederland die ook in onze gemeente opgevangen worden. Op verschillende plekken binnen onze gemeente zijn opvangplekken gerealiseerd. Naast woonruimte is ook aandacht voor medische en psychologische assistentie, scholing voor kinderen, sport en beweging voor zowel volwassenen als kinderen, financiële ondersteuning e.d..

Een speciaal projectteam waar diverse disciplines van onze gemeente inzitten (onder leiding van de burgemeester) coördineert dit alles. Een einde van de opvang is nog niet in zicht en omdat een deel van de locaties een tijdelijk karakter hebben wordt op dit moment nog met meerdere partijen gesproken voor extra opvangplekken.

De rijksoverheid heeft aangegeven alle kosten aangaande de opvang van deze vluchtelingen te vergoeden. Hoe dit concreet uit gaat pakken is nog niet duidelijk en kan in de toekomst een claim leggen op onze positieve begrotingssaldi. Bij de vaststelling van de jaarrekening is voorgesteld om de overgebleven middelen in 2022 toe te voegen aan een bestemmingsreserve voor dit doel. Daarmee creëren we een buffer voor mogelijke toekomstige kosten. Hoe het vervolg uit gaat pakken is nog niet duidelijk.

Inflatie

Inflatie domineert nog altijd het (economische) nieuws, de oorzaken daarvan zijn divers en voor ons niet beïnvloedbaar. Een sterke stijging van het algemene prijspeil is nadelig voor de koopkracht van huishoudens en zet ook druk op de gemeentelijke begroting.

Op dit moment lijkt er een stilstand te komen in de stijgende energie-, voedsel- en grondstoffenprijzen, maar de prijzen bevinden zich nog op een hoog niveau en er zijn nog altijd verstoringen in de internationale handel.

Het CPB, onze leidraad in deze kadernota, gaat uit van een prijsindex van 3,9% en een loonindex van 4,7% voor 2024. In de afgelopen maanden hebben we te maken gehad met veel hogere inflatie dan de genoemde indexcijfers. De inflatie in maart 2023 kwam in Nederland uit op 6,6%. In hoeverre deze inflatie zich doorzet in 2024 en hoe we eventueel door de Rijksoverheid gecompenseerd gaan worden is uiterst onzeker en blijft een groot financieel risico voor onze begroting.

Voor 2023 (huidig jaarschijf) is bij de ramingen uitgegaan van een indexatie (IMOC) van 2,3%. Naar aanleiding van de meest recente berekeningen van het CPB dienen we uit te gaan van een indexatie van 5,9%. De impact van dit nieuwe indexcijfer is nog niet meegenomen in de ramingen van deze kadernota aangezien we nog niet weten in hoeverre we hiervoor gecompenseerd worden vanuit de rijksoverheid. Dit zal bij de meicirculaire 2023 bekend worden en meegenomen worden bij de Programmabegroting 2024-2027.

De onzekerheid over de mate van compensatie vormt voor onze gemeentelijke financiën een groot risico en dient bij de financiële beschouwingen in ogenschouw genomen te worden. Het niet volledig benutten van de financiële ruimte in deze kadernota zou een hogere inflatie kunnen dekken. Zo voorkomen we dat bij iedere tegenvaller gelijk een bezuinigingsronde ingezet moet worden. Een onwenselijke situatie, zowel voor onze inwoners als voor de gemeente Montferland.

Krapte op arbeidsmarkt

Een ander financieel risico voor onze gemeente is de krapte op de arbeidsmarkt. Er is veel dynamiek op de arbeidsmarkt en in specifieke (technische) beroepen is er sprake van krapte. Dit maakt dat veel inspanningen en kosten gaan zitten in het werven en behouden van personeel (en kennis). Enerzijds genereren vacatures vrijval in het personeelsbudget anderzijds zorgt het voor wachtlijsten en vertraging bij de uitvoering, waardoor er middelen zijn die niet worden besteed. Ook als het gaat om externe inhuur – die soms nodig is ter vervanging bij ziekte of voor de invulling van tijdelijke functies- is merkbaar dat er sprake is van krapte, dat heeft weer gevolgen voor de tarieven en brengt in dat op zich een risico met zich mee

Sociaal domein

Met de 8 Achterhoekse gemeenten zijn we een nieuwe inkoop Sociaal Domein gestart. Vanaf 1 juli 2022 is gestart met een andere manier van financieren van onze zorg, namelijk op basis van lumpsum. De doelgroep die in het sociaal domein wordt bediend groeit, daarnaast is ook hier sprake van aanzienlijke prijsstijgingen (loonkosten). We verwachten hierdoor een stijging van de kosten in het hele sociale domein. Na 1 juli 2023 vindt er bovendien een afrekening plaats met aanbieders na toepassing van de afgesproken bandbreedte. Deze is nog erg ongewis en we weten niet hoe dat gaat uitpakken.

Vorming Raadsakkoord

De basis voor het bepalen van de financiële toekomstige ontwikkelingen vormt de op 10 november 2022 vastgestelde begroting 2023 – 2026.

Tijdens de raadsvergadering van 16 februari 2023 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen met het besluit een traject te starten richting een zo breed mogelijk raadsakkoord, waarbij de personele invulling van het college als slotstuk plaats zal vinden.

Ter uitvoering heeft de burgemeester (ondersteund door de griffie en de gemeentesecretaris) een procedurevoorstel opgesteld voor het raadsakkoord met daarin ook een voorstel hoe de toetsing van wethouders door de raad plaats kan vinden aan de hand van objectieve criteria (ondersteund door een extern bureau dat kandidaten toetst aan deze criteria en de raad adviseert over de geschiktheid van de kandidaten).

Het plan van aanpak voorziet verder in het opstellen van een onderhandelingsdocument. Beide documenten vormen de basis voor het vormen van een college van Burgemeester en Wethouders. Vervolgens zal het college beide documenten door vertalen naar een "college uitvoeringsprogramma".

Het raadsakkoord vormt de basis voor het vormen van een college uitvoeringsprogramma door het college van Burgemeester en Wethouders. Op 1 mei is het raadsakkoord gepresenteerd. De inhoudelijke en financiële vertaling was ten tijde van het afsluiten van deze Kadernota 2024 niet mogelijk zodat er in de Kadernota geen financiële doorrekening naar 2024 en volgende jaren kan worden gepresenteerd voor dit deel.

Volgens planning heeft de gemeenteraad op 11 mei het raadsakkoord vastgesteld. De uitkomsten waren ten tijde van het afsluiten van deze Kadernota 2024 niet bekend zodat er in de Kadernota geen financiële doorrekening naar 2024 en volgende jaren kan worden gepresenteerd.

De inhoud van het raadsakkoord en de uitwerking daarvan in het collegeprogramma zullen leidend zijn voor het beleid van de gemeente Montferland voor de jaren 2023-2026. De financiële consequenties zullen dan ook prominent deel uitmaken van de komende Programmabegroting 2024. Hierin wordt ook het beleid inzake de welzijnsinstellingen meegenomen.

Ontwikkelingen binnen de programma's (autonome en wettelijke ontwikkelingen) worden toegelicht in paragraaf 2.3 Autonome ontwikkelingen.

Vanwege het demissionaire college is de kadernota beleidsarm. Enkel zaken die voortvloeien uit (nieuwe) wet- en regelgeving en/of bedrijfsvoering nemen we mee als nieuw beleid in de kadernota 2024. Een overzicht van de voorstellen nieuw beleid 2024 is te vinden in paragraaf 2.2 Nieuw beleid 2024.

Kwaliteitsverbetering presentatie programma's in de Planning & Control stukken

De organisatie is in samenwerking met de auditcommissie begin 2023 gestart met initiatieven die moeten leiden tot een kwaliteitsverbetering van de programma's 1 tot en met 8 in de Programmabegroting (en – rekening). De initiatieven voor de beoogde kwaliteitsverbetering zijn mede geïnitieerd door de motie "Regeren Is Vooruitzien" waarin het van groot belang wordt geacht dat er een financieel/economische visie, gebaseerd op concrete kaders wordt opgesteld. In dit traject speelt de Auditcommissie een belangrijke rol en het spreekt voor zich dat hier een relatie ligt met de inhoud van het raadsakkoord en uitvoeringsprogramma. In de komende Programmabegroting 2024 zal dit alles zijn beslag moeten krijgen.

Conclusie

Positief saldo

Net als in 2023 hebben we positieve saldi op alle jaarschijven. De vraag is nu hoe daarmee om te gaan (met name meerjarig).

We hebben de volgende aandachtspunten c.q. risico's benoemd:

- Oekraïne-crisis
- Inflatie
- Krapte op de arbeidsmarkt
- Sociaal domein
- Raadsakkoord 11 mei 2023

Dit leidt tot de volgende conclusie:

Toekomst

Er worden mooie zwarte cijfers gepresenteerd en het blijft verstandig om de aandachtspunten in ogenschouw te nemen. Er zijn behoorlijke onzekerheden ten aanzien van prijsontwikkelingen en de financiering van het gemeentefonds. Het niet volledig benutten van de financiële ruimte in de kadernota kan als buffer werken om (onverwachte) risico's het hoofd te kunnen bieden. Zo beperken we het risico op bezuinigingsrondes bij elke tegenvaller.

Overweging

De begrotingscijfers zijn voor het derde jaar op rij positief. Geadviseerd wordt om rekening te houden met bovenstaande risico's en het feit dat er op 11 mei 2023 een nieuw raadsakkoord is vastgesteld. Dit Raadsakkoord is nog niet financieel vertaald in deze kadernota en zal worden meegenomen bij het opstellen van de begroting 2024.

Leeswijzer

De Kadernota is als volgt opgebouwd:

- In hoofdstuk 2 komen de strategische thema's aan bod. Hier rapporteren wij over het nieuw beleid en de overige ontwikkelingen binnen de programma's. Naast de genoemde onderwerpen komen aanvullend de grondexploitatie en de woonlasten aan bod. Binnen al deze onderwerpen kunt u als raad nog diverse keuzes maken;
- In hoofdstuk 3 is het financiële meerjarenperspectief opgenomen. Deze is gesplitst in exploitatie en vermogen. Ook wordt u een scenario voorgelegd ter besluitvorming;
- In hoofdstuk 4 zijn de beleids- en reken technische uitgangspunten voor de begroting 2024 opgenomen;
- In hoofdstuk 5 het besluit tot vaststelling.

Strategische thema's

De Kadernota bevat jaarlijks een actualisatie van het bestaand beleid en de voorstellen voor het nieuw beleid. Deze Kadernota 2024 – 2027 zal tevens moeten leiden tot een richtinggevende politiek bestuurlijke discussie. Daarom laten we een actualisatie zien van de volgende thema's:

- Kwaliteitsverbetering presentatie programma's in de Planning & Control stukken (2.1)
- Nieuw beleid 2024 (2.2)
- Autonome en wettelijke ontwikkelingen (2.3)
- Bouwgrondexploitaties (2.4)

Vanwege het demissionaire college is er "een beleidsarme kadernota" opgesteld. Enkel zaken die voortvloeien uit (nieuwe) wet- en regelgeving en/of bedrijfsvoering nemen we mee als nieuw beleid in de kadernota 2024.

Volgens planning heeft de gemeenteraad op 11 mei het raadsakkoord vastgesteld. De uitkomsten waren ten tijde van het afsluiten van deze Kadernota 2024 niet bekend zodat er in de Kadernota geen financiële doorrekening naar 2024 en volgende jaren kan worden gepresenteerd.

De inhoud van het raadsakkoord en de uitwerking daarvan in het collegeprogramma zullen leidend zijn voor het beleid van de gemeente Montferland voor de jaren 2023-2026. De financiële consequenties zullen dan ook prominent deel uitmaken van de komende Programmabegroting 2024.

Kwaliteitsverbetering presentatie programma's in de Planning & Control stukken

Kwaliteitsverbetering presentatie programma's in de Planning & Control stukken

De organisatie is begin 2023 gestart met initiatieven die moeten leiden tot een kwaliteitsverbetering van de programma's 1 tot en met 8 in de Programmabegroting (en – rekening). Het uiteindelijke doel is een meer compacter en leesbaarder presentatie van de programma's, waarbij we de focus willen leggen op een beperkt aantal speerpunten (de "1e W-vragen"), in plaats van een rapportage over alle, gemeente brede, activiteiten. Ook zullen de ambities zich richten op een inhoudelijke verbetering van de formulering van de doelen/speerpunten. De initiatieven voor de beoogde kwaliteitsverbetering zijn mede geïnitieerd door de motie "Regeren Is Vooruitzien" waarin het van groot belang wordt geacht dat er een financieel/economische visie, gebaseerd op concrete kaders wordt opgesteld.

In dit traject speelt de Auditcommissie een belangrijke rol: Zij bepalen (na ruggespraak met de fracties) de uiteindelijke doelstellingen/speerpunten waar in de programma's de focus op zal worden gelegd. Het spreekt voor zich dat er hier een relatie ligt met de inhoud van het raadsakkoord en uitvoeringsprogramma. In de komende Programmabegroting 2024 zal dit alles zijn beslag moeten krijgen.

De initiatieven van de organisatie voorzien ook in een heroverweging van de 8 programma's zoals wij die nu kennen. Deze heroverweging staat gepland voor het eerste kwartaal 2024. De gemeenteraad zal, via de Auditcommissie, in dit proces worden betrokken.

Nieuw beleid 2024 - 2027

Ieder jaar is er ook sprake van "nieuw beleid". In deze kadernota is er voor gekozen om een **beleidsarme** kadernota op te stellen. Toch zijn er voor 2024 en verder een aantal beleidswensen vanuit het college welke voortkomen uit:

- Het in werking treden van nieuwe of gewijzigde regelgeving;
- Noodzakelijk/aanvullende maatregelen om de beoogde doelstellingen te realiseren;
- Actualisatie/bijstelling van beoogde doelstellingen, bijvoorbeeld omdat deze niet meer actueel/realistisch zijn.

De voornemens van het college zullen worden afgewogen bij het opstellen van de begroting 2024 - 2027. Hieronder volgt het overzicht met de voornemens vanuit het college:

Voorstellen Nieuw beleid 2024		Bedragen x € 1.000				
Onderwerp	2024	2025	2026	2027	Samenvatting	
1 Subsidiëring gezinsmaatjes	€ 47	€ 47	€ 47	€ 47	Structureel maken van het project gezinsmaatjes. Jaarlijkse subsidie van € 47.000 aan Welcom.	
2 Aanpak arbeidsmarktcrispe	PM	PM	PM	PM	Initiatieven om aantrekkelijk te blijven als werkgever	
3 Professionalisering BOA's	€ 19	€ 19	€ 19	€ 19	Professionalisering van de taakuitvoering door de BOA's openbare ruimte	
4 Uitbreiding personele capaciteit Handhaving	€ -	€ 251	€ 251	€ 251	Structureel maken van uitbreiding personele capaciteit Handhaving met 1 fte toezichthouder omgevingsrecht en 2 fte juridisch medewerker handhaving.	
5 Informatiebeveiliging en Wet Politiegegevens	€ 77	€ 77	€ 77	€ 77	Informatiebeveiliging en implementatie Wet Politiegegevens	
6 Statushouders en vluchtelingen	PM	PM	PM	PM	Onzekerheid over aantallen en de bijdrage van de Rijksoverheid	
Totalen	€ 143	€ 394	€ 394	€ 394		

In paragraaf 3.1 zal ingegaan worden op de financiële consequenties van het aangeboden nieuw beleid 2024 - 2027.

Autonome ontwikkelingen

Binnen de 8 programma's zijn op basis van bestaand beleid zowel autonome als wettelijke ontwikkelingen te noemen. Op programmaniveau en per programmaonderdeel zullen we ze hieronder toelichten.

1. Relatie inwoners en bestuur

De relatie van inwoners en het bestuur valt grotendeels onder de noemer 'participatie'. In februari 2022 is het Eindrapport Participatiekader vastgesteld. Hierin staan onze ambities als het gaat om overheids- en inwonersparticipatie. Kort gezegd wordt er ingezet op eerder, meer en betere participatie, zowel van inwoners bij projecten vanuit de gemeente, als van de gemeente bij initiatieven van inwoners. Er wordt nu onder leiding van een participatieregisseur en een kopgroep participatie hard gewerkt om die ambities thuis te brengen in de organisatie.

Een groot gedeelte daarvan betreft een cultuuromslag, die de komende jaren aandacht zal blijven vragen. Door middel van cursussen en trainingen, maar vooral ook veel oefenen met participatie wordt hieraan gewerkt. Ook voor initiatiefnemers is deze nieuwe manier van denken van belang, en daarom gaan we als gemeente initiatiefnemers uitdagen en ondersteunen bij het doen van tijdige, goede participatie bij een project.

Naast deze cultuuromslag gaan we aan de slag met het makkelijker maken van contact met de gemeente, zowel bij lopende projecten en initiatieven als bij alledaagse zaken. We gaan bijvoorbeeld onderzoeken of we daarbij de Montferland app kunnen gebruiken, evenals de website. Daarnaast zullen zowel organisatie als inwoners ondersteund worden met bijvoorbeeld een toolbox, handleiding of informatiefolder. Regelmatige evaluatie zorgt ervoor dat we kunnen bijsturen om onze ambities te halen, en dat er ruimte is voor het benutten van voortschrijdend inzicht.

2. Ruimtelijke ontwikkeling

Omgevingswet

Op het gebied van Ruimtelijke ordening wordt de meest in het oog springende ontwikkeling gevormd door de invoering van een nieuw wetgevingskader: de Omgevingswet. De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen benutten en beschermen van de leefomgeving. De wet bundelt, vereenvoudigt en moderniseert de nu 26 losse wetten voor de leefomgeving. De bedoeling is dat initiatiefnemers straks via 1 digitaal loket (Het Digitaal Stelsel Omgevingswet, oftewel DSO) aanvragen kunnen indienen. De termijn voor het verlenen van een vergunning wordt in veel gevallen verkort tot 8 weken. Deze enorme operatie vraagt veel van gemeenten. De wet is dus niet alleen een stelselwijziging, maar ook een digitaliseringsopgave en een organisatievraagstuk. Met name in de digitaliseringsopgave liggen momenteel de uitdagingen, die moeten worden opgelost om de wet succesvol te kunnen invoeren. Dit betreft een landelijk probleem. De huidige inwerkingtredingsdatum is, na diverse malen uitstel, thans 1 januari 2024. Er wordt al geruime tijd gewerkt aan de bedrijfsmatige invoering van de wet, die vele beleidsvelden en organisatie-onderdelen raakt. In overleg met stuur-, project- en werkgroepen wordt vormgegeven aan het invoeringstraject van de wet.

Omdat op voorhand moeilijk een inschatting te maken was/is over kosten die gepaard gaan met invoering van de wet en gemeenten nog steeds in het ongewisse verkeren over toekomstige rijksbijdragen op dit onderdeel, wordt per periode krediet gevraagd aan de raad voor invoeringskosten die gemaakt moeten worden.

Als onderdeel van de voorbereidingen wordt tevens gewerkt aan een nieuwe Omgevingsvisie

(voorheen Structuurvisie) voor Montferland in de geest van de nieuwe Omgevingswet. Hier-voor zijn inmiddels bedragen door de raad beschikbaar gesteld.

Visie 's-Heerenberg Oost

Op 3 februari 2022 stelde de raad, na een uitvoerig participatieproces, de Visie 's-Heerenberg Oost vast. Bij de vaststelling van deze visie, die zowel op sociaal-maatschappelijk als op fysiek ruimtelijk vlak een ontwikkelkader voor 's-Heerenberg Oost biedt, is het college opgedragen de visie uit te werken. De uitwerking betreft een nadere invulling van de 4 pijlers waaruit de visie is opgebouwd, te weten: 1. leefomgeving, 2. gedifferentieerd woningprogramma, 3. sociale aanpak en 4. herpositionering van de wijk.

De visie geeft richting aan toekomstige ontwikkelingen en omvat de belangrijkste wensen en ideeën van gemeente, ketenpartners, eigenaren en omwonenden. De visie wordt uitgewerkt in meer specifieke stedenbouwkundige plannen en inrichtingsplannen voor herontwikkeling van de verschillende deelgebieden van het plangebied.

Zoals bij de vaststelling van de visie aangegeven, heeft de vaststelling geen directe verdere financiële consequenties (verder dan de kosten voor het opstellen van de visie). De herontwikkeling van de deelgebieden heeft dat wel. De financiële gevolgen worden bij de verdere planontwikkeling in beeld gebracht en - indien mogelijk - uitgewerkt in een grondexploitatie.

Transformatie voormalige gemeentehuislocatie Didam

In mei 2016 is het Masterplan Didam vastgesteld door de gemeenteraad. Sindsdien wordt gewerkt aan de uitvoering van het plan. Het grootste deel van de werkzaamheden betreft de herinrichting van het openbaar gebied in het centrum van Didam. Er zit echter ook een omvangrijke transformatieopgave in het plan. Dit betreft de omzetting van een deel van de voormalige gemeentehuislocatie, inclusief de voormalige postkantoor- en bibliotheeklocatie als mede de huidige Coöp-locatie, naar een locatie met twee bestaande complementaire supermarkten met 37 appartementen en een gezamenlijk parkeerterrein. Ten behoeve van deze ontwikkeling heeft de gemeente een koop- en samenwerkingsovereenkomst gesloten met ontwikkelaar Bruil/Groenstaete.

Tegen deze plannen heeft een derde, in Didam gevestigde, supermarkteigenaar (Didam Have) zowel een bestuursrechtelijke als een civielrechtelijke procedure aangespannen. De bestuursrechtelijke procedure is bij uitspraak van de Raad van State, die op 1 februari 2023 het vastgestelde bestemmingsplan goedkeurde, beëindigd.

In de civielrechtelijke procedure heeft het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden op 4 april 2023 vonnis gewezen. Daarbij is het beroep van Didam Have gehonoreerd. Dit vonnis gaf het college op diverse gronden aanleiding om daartegen in cassatieberoep te gaan bij de Hoge Raad. Advocaat Dirkzwager is inmiddels opdracht gegeven om namens gemeente Montferland dit beroep in te stellen. De kosten van het resterende juridische traject zijn mede afhankelijk van toekomstige uitspraken, alsmede van vervolgcacties van de wederpartij en aldus momenteel nog ongewis.

Nota Grondbeleid

Het zogenaamde 'Didam-arrest' dat de Hoge raad eind 2021 uitsprak, heeft de nodige consequenties voor het gemeentelijk gronduitgiftebeleid. Daarnaast vragen ook de invoering van de Omgevingswet en enkele gedateerde onderdelen van het huidige grondbeleid om aanpassing van de Nota Grondbeleid. Binnen het beschikbare budget wordt momenteel gewerkt aan een vernieuwing van de Nota Grondbeleid, die eind 2023 ter vaststelling wordt voorgelegd.

Natuur- en landschapontwikkeling

Als autonome ontwikkelingen zijn te noemen de stikstofproblematiek, landbouwtransitie, duurzame energieopwekking en uitbreidingsplannen.

De stikstofproblematiek kan zowel positieve als negatieve gevolgen hebben voor biodiversiteit, natuur en landschap. De uitwerking van het beleid ligt bij de provincie. De expertise en mankracht ontbreekt bij de gemeente om dit, mocht dat nodig zijn, goed op te pakken. De landbouwtransitie is sterk verweven met de stikstofproblematiek. Wanneer de landbouwtransitie doorzet heeft dit gevolgen voor het landschap en de natuur. Het biedt wellicht mogelijkheden voor meer biodiversiteit.

Er zal meer duurzame energie opgewekt moeten worden, vooral met windmolens. Het landschap zal er daardoor anders uit komen te zien. Compensatie door aanleg landschapselementen en versterking biodiversiteit zijn mogelijkheden.

Als laatste is te noemen de planvorming voor nieuwbouw. Klimaatadaptatie en biodiversiteit maken integraal onderdeel uit van de planvorming. Dit betekent meer en diverser groen in de straat/ wijk. Het vergroten van het aandeel groen in de openbare ruimte kan echter op gespannen voet staan met de financiële haalbaarheid van het plan.

3. [Beheer leefomgeving](#)

Openbare Ruimte

Het areaal openbare ruimte neemt toe, waardoor reguliere onderhoudsbudgetten (op termijn) moeten worden verhoogd. De grootste toenames zijn de overdracht van de Drieheuvelen weg (N316) door de provincie aan de gemeente en Kerkwijk in Didam.

In 2023 gaan wij het beheerplan wegen 2022- 2025 herijken. De redenen daarvoor zijn de recente grote prijsstijgingen van het asfalt (de grondstoffen daarin) en het beeld dat wij hebben van de huidige onderhoudstoestand van met name de asfaltverhardingen in relatie met wat er geraamd is voor het toekomstig onderhoud. Het lijkt het erop dat de huidige toevoegingen aan de voorziening groot onderhoud wegen onvoldoende is. De verwachting is dat in het vierde kwartaal 2023 de financiële consequenties bekend zijn.

Duurzaamheid

2024 zal het eerste volledige dienstjaar zijn van het nieuwe afval-aanbiedstation in Zevenaar en het aangepaste aanbiedstation in 's-Heerenberg. De verwachting is dat deze voorzieningen zullen bijdragen aan behoud van een hoog scheidingsniveau van huishoudelijke afvalstromen. Daarnaast zal in 2024 en volgende jaren worden bezien of en hoe het milieurendement van de gescheiden inzameling huishoudelijk afval verder kan worden verbeterd.

In 2020 is het ruimtelijk kader duurzame energie (grootschalige opwek) vastgesteld. Dit wordt jaarlijks geëvalueerd en, indien nodig of gewenst, aangepast. Dit kader is ook in 2024 en volgende jaren van belang voor het toetsen van initiatieven voor de grootschalige opwek van zon- en windenergie. In 2024 en volgende jaren zal in verschillende fases ook het beleid t.b.v. de warmtetransitie (van het aardgas af) worden uitgewerkt, op basis van de in 2021 vastgestelde Transitievisie Warmte. De benodigde budgetten voor opstellen en uitvoeren van de wijkplannen (te beginnen met Didam-Noord en 's-Heerenberg-Oost) zullen primair worden gehaald uit door het rijk beschikbaar te stellen middelen om de warmtetransitie te kunnen realiseren. Hiervoor zal immers extra budget en extra personele capaciteit noodzakelijk zijn. In 2024 zal ook uitvoering worden gegeven aan een nieuwe Uitvoeringsagenda Montferland Energieneutraal, opgesteld in 2023. Belangrijke kaders hiervoor zijn de Regionale Energie Strategie (RES, 2021), het Akkoord van Groenlo 3.0 (2023) en het landelijke Klimaatakkoord (2019).

In het kader van de gemeentelijke voorbeeldfunctie is de (verdere) verduurzaming van gemeentelijke panden een aandachtspunt. Dit zal meegenomen moeten worden in beleid en beheer met betrekking tot gemeentelijk vastgoed.

In 2024 treedt de Omgevingswet in werking. De projectorganisatie is ook in 2023 aan de slag met de voorbereidingen voor de implementatie.

Omgevingswet

In 2024 treedt de Omgevingswet in werking. De projectorganisatie is aan de slag met de voorbereidingen voor de implementatie (zie programma 2 Ruimtelijke Ordening). In 2023 en volgende jaren zal ook uitvoering worden gegeven aan het door de raad vastgestelde ambitiedocument Omgevingswet.

Als gevolg van de Omgevingswet zal vergunningplichtig bouwen afnemen (en vergunningsvrij of meldingsplichtig bouwen toenemen). Het heffen van leges voor formeel aangevraagde bouwactiviteiten is niet mogelijk indien geen sprake is van vergunningplichtig bouwen.

De Omgevingswet (zeker incl. Wet Kwaliteitsborging bouw) zal dus een negatief effect hebben op de legesinkomsten omgevingsvergunning bouwen. Hoe groot deze impact is, is moeilijk in te schatten, mede omdat de Wkb een gefaseerde inwerkingtreding kent, en omdat het een aantal jaren zal duren voordat het nieuwe gemeentelijke omgevingsplan zal zijn vastgesteld.

Daarbij komt nog dat de gemeentelijke legesinkomsten voor een groot deel afhankelijk zijn van grotere bouwprojecten (uitbreiding bedrijventerreinen, projectmatige woningbouw). Ook de impact van deze grotere projecten kan jaarlijks fluctueren.

Ingeschat wordt dat het structurele negatieve effect van de Omgevingswet (incl. Wkb) op de legesinkomsten voorlopig 25 tot 50% van de op begrotingsbasis geraamde legesinkomsten zal bedragen.

Het is nog niet duidelijk of, wanneer en in welke mate het Rijk gemeenten zal compenseren voor de te derven legesinkomsten. Het hierboven ingeschatte nadeel op de legesinkomsten ligt op een vergelijkbaar niveau als vermeld in de risicoparagraaf van de begroting 2023 en de jaarrekening 2022.

Op basis van praktijkgegevens in 2023 kan wellicht een betere inschatting worden gemaakt t.b.v. (bijstelling) begroting 2024 en begroting 2025 en verder.

4. Economie & toerisme

Economie

Er wordt ingezet op het versterken van het ondernemersklimaat waarbij specifiek aandacht is voor de logistiek en het toerisme. Dit is als zodanig als visie vervat in de Economische beleids-nota van de gemeente. De strekking van deze visie zie je ook terug in de Liemers Economi-sche visie, Structuurvisie DocksNLD en het RPW. Concrete uitvoering van deze visie betreft bijvoorbeeld de beoogde uitbreiding van het bedrijventerrein in 's-Heerenberg met onder-steunende functies. Voor de zomer zal een visie op de bedrijventerreinontwikkeling in 's-Heerenberg aan de raad worden gepresenteerd.

Toerisme

In 2020 en 2021 heeft het coronavirus de R&T-sector hard geraakt. In 2022 heeft de toeristi-sche sector weer een stijging laten zien in het aantal overnachtingen en voor het eerst een relatief normaal hoogseizoen gedraaid.

5. Gezondheid en bevordering gezonde leefstijl

De sportnota loopt tot eind 2023 in de reguliere uitvoering. Deze wordt in de loop van 2023 vernieuwd. Hierbij blijft er aandacht voor de gezonde leefstijl van zowel jongeren als oudere inwoners. Zeker na een periode van Corona en stijgende lasten willen we inwoners zo actief als mogelijk houden. Procentueel veel inwoners in Montferland hebben overgewicht, wat van in-vloed is op de gezondheid. Daarnaast willen we de zichtbaarheid van de diverse sporten vergro-ten. Ook geven we aandacht aan het bewegen in de openbare ruimte. In de visie Wonen, Wel-zijn en Zorg wordt hier ook op ingezet.

6. Jeugd, onderwijs en cultuur

De komst van de jeugdzorg naar gemeenten in 2015 heeft deels niet de betere zorg en bespa-ring gebracht zoals gehoopt.

VNG en Rijksoverheid zijn dan ook druk in overleg over een nieuwe jeugdwet. Over de richting van de nieuwe wet is iedereen het voor een groot deel eens. Met deze nieuwe wet wil de Rijksoverheid echter ook verder bezuinigen. De gemeenten vinden (situatie maart 2023) dat er onvoldoende waarborgen zijn dat deze bezuinigingen gehaald gaan worden en willen niet op-draaien voor de tekorten.

In afwachting van de uitkomsten van de onderhandelingen over de nieuwe wet worden lokaal en (boven)regionaal, acties uitgevoerd om hier op voor te sorteren. De Gelderse verbeter-agenda waarbij gemeenten en jeugdbescherming werken aan een betere jeugdbeschermings-keten is hier een voorbeeld van.

Lokaal kijken we of er meer zorg aan de voorkant in kunnen zetten voor de jeugdigen en hun ouders. Dit om erger te voorkomen. We denken hier bijvoorbeeld aan het verminderen van de gevolgen van echtscheidingsproblematiek, inzet van een jongeren coach voor risicojeugd en de inzet van jongerenwerk op scholen.

Inkoop Sociaal Domein

Per juli 2022 kopen we de zorg in het sociaal domein anders in en werken we volgens nieuwe principes:

1- het resultaat komt centraal te staan: wat willen we bereiken voor de inwoner die hulp nodig heeft.

2- er komt meer ruimte voor de expertise van de zorgaanbieders. Zij kunnen vanuit hun expertise bepalen hoe we het beoogde resultaat voor de cliënt het beste kunnen halen,

3- er zijn minder zorgaanbieders gecontracteerd (60 ipv 300), zodat het ingekochte zorglandschap overzichtelijker wordt.

De uitvoering van de nieuwe inkoop heeft gevolgen voor de wijze waarop de zorg wordt toege-kend. Zowel de regionale organisatie als binnen de gemeente Montferland is de organisatie hierop waar nodig ingericht.

Met het oog op de samenwerking per 2024 wordt ingezet op hoe de 'governance' structureel vorm te geven. Hierop is een werkgroep ingericht die in het najaar 2023 met uitkomsten moet komen. Besluitvorming hierover zal uiteindelijk via alle gemeenteraden in de Achterhoek plaats-vinden.

7. Maatschappelijke ondersteuning en veiligheid

Sinds enige jaren zien we een aantal autonome ontwikkelingen die leiden tot stijging van de vraag naar Wmo-maatwerkvoorzieningen, denk aan de vergrijzing, de ambulantisering van de geestelijke gezondheidszorg en het abonnementstarief. Deze ontwikkelingen leggen een groot beslag op de beperkte financiële middelen van de gemeente. Het is een uitdaging deze groei te beperken. Het

takenpakket van de gemeente in het kader van de Wmo ligt grotendeels vast, alsook het budget dat hiermee gemoeid is. Ook in 2024 maken we ons sterk voor het beheersbaar houden van de kosten.

In 2024 krijgt de gemeente Montferland er een nieuwe Wmo-taak bij; Beschermd Wonen (Wmo-wonen) wordt in fases gedecentraliseerd. Tot nu toe werd Beschermd Wonen door centrumgemeente Doetinchem uitgevoerd. Montferland krijgt eigen budget. De hoogte hiervan is nog niet bekend. Het is daarom nog onzeker in hoeverre dit budget de kosten dekt op korte en middellange termijn.

Het in 2021 vastgestelde Verbindend Kader Sociaal Domein is de komende jaren volop in uitvoering. We willen een sociale en inclusieve samenleving zijn waarin iedereen kan meedoen. Hiervoor bouwen we voort op de bestaande brede sociale basis met een veelheid aan voorliggende voorzieningen op allerlei vlak. Deze blijven we verbinden met het Sociaal Team, het medisch domein en onze maatschappelijke partners.

Als gemeente werken we in een krachtenveld waarin we samenwerken met en mede afhankelijk zijn van vele partijen. Denk aan buurgemeenten en zorgaanbieders. Met de nieuwe inkoop per medio 2022 hebben de zorgaanbieders meer ruimte gekregen voor de ondersteuning aan inwoners. De gemeente bepaalt het beoogde resultaat op cliëntniveau (het Wat) en de zorgpartijen de manier waarop (het Hoe). Met de nieuwe manier van werken beogen we meer kansen voor afschaling naar het voorliggend veld en meer grip op de uitgaven.

Hoewel we als gemeente 'in control' zijn, blijven we afhankelijk van externe factoren waarop we veelal geen invloed hebben. Hierbij moet gedacht worden aan veranderingen in wet- en regelgeving, demografische factoren, economische ontwikkelingen, een coronacrisis en conflicten zoals in Oekraïne. Welke gevolgen deze ontwikkelingen voor de gemeente Montferland voor de korte als middellange termijn betekenen, valt in veel opzichten moeilijk te voorspellen, zowel inhoudelijk als financieel gezien.

Veiligheid

De gemeenteraad heeft op 30 maart 2023 het Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 vastgesteld. Hierin staan de prioriteiten waarop wij ons de komende jaren gaan richten.

De verbinding tussen zorg en veiligheid blijft belangrijk door de complexiteit van de casuïstiek die zich aandient binnen het Sociaal Team. Wij gaan ons, met het oog op het aangenomen amendement bij de vaststelling van het Integraal Veiligheidsbeleid, daarbij nog sterker inzetten op de aanpak van huiselijk geweld. Veiligheid en zorg hangen samen met 'sociale veiligheid' en vormen van overlast. Bij een aantal vormen van overlast kan sprake zijn van een (on-derliggende) zorgvraag bij de veroorzaker, waarbij de verbinding tussen zorg en veiligheid essentieel is. Het alleen optreden tegen de overlast is dan niet voldoende. Goede afstemming met het sociaal domein blijft ook in 2024 belangrijk. Wij houden hierbij aandacht voor 'menshandel', 'overlast' en 'jeugd en jeugdgroepen'.

Het thema 'aanpak ondermijning' blijft een prioriteit. Deze aanpak van ondermijning zal in 2024 voortgezet worden door bijvoorbeeld het organiseren van integrale acties, bijvoorbeeld binnen de uitrol van het proces 'veilig buitengebied'. Het huisvesten van arbeidsmigranten kan ondermijning zijn, indien er sprake blijkt te zijn van arbeidsuitbuiting of zelfs mensenhandel. In onze gemeente verblijven veel arbeidsmigranten, waarbij onderzocht moet worden of hierbij sprake is van ondermijning. Onze inzet is de komende beleidsperiode hierop gericht. De aanpak van ondermijning doen wij niet alleen, maar met meerdere partners zoals politie, OM, ODA, RIEC. Iedereen die onderbuikgevoelens heeft of mogelijke signalen ziet, kan dit melden bij de gemeente of bij Meld Misdaad Anoniem (MMA), waarbij Montferland is aangesloten. Wij gaan het melden bij MMA verder stimuleren. Alle ontvangen signalen zullen wij verrijken met aanvullende informatie. Leveren ontvangen signalen van ondermijning concrete illegale situaties op dan zal handhavend worden opgetreden. In deze aanpak van ondermijning is de samenwerking met de Achterhoekse gemeenten ook belangrijk. Daarom is een 'opgaveregisseur ondermijning Achterhoek' aangesteld om alle Achterhoekse gemeenten te ondersteunen bij thema's die over gemeente- en/of landsgrenzen heen gaan. Ondermijning stopt immers niet bij de gemeentegrens en de ervaring leert dat binnen de gemeenten over het algemeen dezelfde thema's en opgaven aan de orde zijn. Wij willen in dit kader ook de samenwerking met de Duitse politie vergroten door in 's-Heerenberg of omgeving ook een fysieke samenwerking te realiseren. Dit ook met het oog op toenemende grensoverschrijdende criminele activiteiten. Naast de genoemde repressieve aanpak willen we ook inzetten op preventie door bewustwording te vergroten bij de inwoners en medewerkers van Montferland, zodat zij mogelijke signalen van bijvoorbeeld ondermijning, huiselijk geweld of digitale criminaliteit kunnen herkennen en alert zijn op signalen in hun omgeving. De laatste jaren is een uitbreiding waarneembaar van klassieke vormen van

criminaliteit naar steeds meer digitale vormen van criminaliteit. Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit kennen veel gezichten en de gevolgen hiervan zijn ingrijpend. Ook hierbij richten wij onze inzet op bewustwording, bij onze inwoners, onze bedrijven als ook binnen onze eigen organisatie.

De Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG) streeft ernaar een toekomstbestendige veiligheidsregio te worden. Daarvoor heeft de VNOG een proces doorlopen dat resulteerde in een vastgesteld document 'Toekomstvisie en Opdrachten'. De verdere uitwerking hiervan zal de komende jaren, zo ook in 2024, zijn beslag krijgen.

Sinds 24 februari 2022, de dag waarop de Russische strijdkrachten Oekraïne binnenvielen, zijn veel Oekraïense mensen op de vlucht geslagen. In Montferland vangen wij sindsdien veel Oekraïense ontheemden op en deze opvang gaat veel langer duren en zal zeker nog doorlopen in 2024 of zelfs nog langer. Daarnaast zal de Spreidingswet, die op dit moment in voorbereiding is, voor 2024 ook gevolgen hebben voor Montferland. We zullen als gemeente, net als alle andere gemeenten in Nederland, wettelijk verplicht worden om een locatie beschikbaar te stellen voor de noodopvang van asielzoekers.

8. Werk en Inkomen

Ontwikkeling Economie

Het Centraal Planbureau is redelijk optimistisch over de Nederlandse economie in 2024. Zij verwachten dat de koopkracht in 2024 dankzij de hogere lonen met 2% toeneemt. De toename van de koopkracht geldt niet voor uitkeringsgerechtigden. Het stopzetten van inkomensondersteuning en andere compenserende maatregelen die aflopen in 2024 hebben een negatief effect op hun koopkracht. Het kabinet doet onderzoek naar mogelijke en gerichte maatregelen om hier wat aan te doen. Aangezien dit politieke keuzes zijn, is het niet in te schatten wat hiervan de uitkomst zal zijn. De insteek van het kabinet is het aantal mensen dat in armoede leeft te verminderen. De vraag van bedrijven naar medewerkers is onverminderd hoog. Dit betekent dat de gemeente ook uitkeringsgerechtigden die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben goed kan bemiddelen naar werk. De trend is wel dat de afdeling Sociale Zaken zich steeds meer richt op de taak om mensen met een arbeidsbeperking naar werk te bemiddelen en het aan werk te houden. De groep traditionele uitkeringsgerechtigden met geen of weinig afstand tot de arbeidsmarkt is erg klein geworden.

Ontwikkeling Armoede

Het Centraal Planbureau gaat in de raming uit van een miljoen Nederlanders die in 2024 in armoede leven. Het aantal Nederlanders dat in armoede leeft zal toenemen van 4,7% naar 5,8% van de bevolking. Deze stijging zal gevolgen hebben voor het aantal inwoners dat gebruik maakt van het lokale minimabeleid. Als de stijging gelijke trend houdt met de stijging van het aantal mensen dat in armoede leeft, betekent dit dat in onze gemeente circa 2.100 inwoners (inclusief kinderen) in armoede zullen leven. De gemeente zal hen met de ondersteuningsproducten moeten bereiken.

Ontwikkelingen schuldhulpverlening

De schuldhulpverlening is volop in beweging. De minister wil dat meer mensen hulp krijgen en dat ze sneller van de schulden af zijn. Er zijn allerlei initiatieven om het bereik en de toegankelijkheid van de gemeentelijke schuldhulpverlening te vergroten. Onder andere door de inzet van saneringskredieten en het verkorten van de duur van schuldhulpverleningstrajecten. De schuldhulpverlening in Montferland start vanuit het Financieel loket. Vanuit dit loket wordt de regie gevoerd op zowel de toegang als de duur van schuldhulpverlening.

Wet inburgering

De gemeente Montferland is sinds 1 januari 2022 verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Wet Inburgering. Dat houdt in: Het organiseren van kwalitatief goede inburgeringsvoorzieningen en het begeleiden van asielstatushouders en gezinsmigranten bij het inburgeringstraject. De taakstelling (huisvesting statushouders) in 2022 en 2023 was hoog. Naar verwachting zullen er in 2024 ook veel asielstatushouders in Montferland gehuisvest worden. Door deze hoge aantallen is er veel mankracht nodig om deze inburgeraars goed te kunnen begeleiden, zowel binnen de ambtelijke organisatie, maar ook bij de samenwerkingspartners Stichting Welcom en de taalscholen. De middelen zijn naar verwachting toereikend. De grootste uitdaging is het vinden van genoeg vakkrachten om deze doelgroep te kunnen bedienen, met name bij de taalscholen is er een docententekort.

2.4 Bouwgrondexploitaties woningbouw en bedrijventerreinen

De uitgifte van woningbouwkavels is in 2022 voorspoedig verlopen. In 2022 zijn 52 woningbouwkavels verkocht. Voor de aankomende jaren zijn nog 14 woningbouwkavels beschikbaar waarvan 6 woningbouwkavels zijn gelegen binnen de locatie Roncallischool in Zeddam. Het is aannemelijk dat binnen twee jaar, gegeven de schaarste aan woningbouwkavels, ook de resterende woningbouwkavels zijn uitgegeven. In de afgelopen jaren is de kaveluitgifte op de bedrijventerreinen vlot verlopen. Inmiddels zijn op één kavel na alle kavels uitgegeven.

Voor de grondexploitaties kan op hoofdlijnen worden gesteld dat vanwege de minder omvangrijke voorraad aan woningbouw- en bedrijfskavels de risico's minder omvangrijk zijn geworden dan voorgaande jaren. Veel van de grondexploitaties voor zowel woningbouw als ook bedrijventerreinen bevinden zich in een stadium waarbij veel van de grond al is verkocht en de uit te voeren werkzaamheden overzichtelijk zijn.

Vorbereidingen zijn inmiddels getroffen om te komen tot nieuwe woningbouwplannen in lijn met de opgave uit de regionale woondeal. Dit houdt in dat naar aard en schaal van de kern wordt gekeken naar inbreidings- en uitbreidingsmogelijkheden in alle kernen. Dit heeft inmiddels geresulteerd in verschillende grondaankopen. Daarnaast liggen er mogelijkheden op vrijkomende sportvelden. Aankopen in meerdere kernen worden niet uitgesloten. Op het vlak van de bedrijventerreinen lopen de voorbereidingen om in 's-Heerenberg, ten noorden van de Meilandsedijk, te komen tot een uitbreiding van het bedrijventerrein.

In het verleden was het aannemelijk, gegeven onder meer de lagere bouwprijzen en de aanwezige koopkracht, dat potentiële ontwikkellocaties resulteerden in een positief resultaat op de grondexploitatie. Inmiddels is door tal van omstandigheden hier geen sprake meer van. De dynamiek in de markt is bijzonder hoog. Grondexploitaties met een negatieve uitkomst zullen hierdoor als gevolg geen uitzondering meer zijn.

Financiële kaders

Na het vaststellen van de Programmabegroting 2023 – 2026 zijn er de nodige financiële ontwikkelingen op ons afgekomen. Voor het actualiseren van het financieel meerjarenperspectief brengen wij in deze Kadernota de structurele financiële ontwikkelingen in beeld.

De basis voor het bepalen van de financiële toekomstige ontwikkelingen vormt de begroting 2023. In meerjarenperspectief laat die begroting positieve saldi zien.

Hieronder de begrotingsaldi uit de begroting 2023.

Saldi begroting 2023 – 2026

	2024	2025	2026	2027
Saldo begroting 2023-2026	2.938	6.607	2.086	2.086
Amendementen en moties begroting 2023-2026	-47	-47	-47	-47
Nieuw Beleid 2023-2026	-332	-390	-447	-447
Saldo begroting 2023 - 2026	2.559	6.170	1.592	1.592

Financieel meerjarenperspectief 2024 – 2027

Wij gaan nu in op de diverse ontwikkelingen voor de jaarschijven 2024 – 2027.

Mutaties Kadernota 2023 – 2026 (bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)

	2024	2025	2026	2027
Saldo begroting 2023-2026	2.559	6.170	1.592	1.592
(Autonoom) Bestaand beleid	793	1.544	2.919	2.339
Loon- en prijsstijgingen	-782	-782	-782	-782
Saldo kadernota 2024 - 2027	2.570	6.932	3.729	3.149
Nieuw beleid kadernota 2024 - 2027	-143	-394	-394	-394
Saldo kadernota 2024 - 2027 incl nieuw beleid	2.427	6.538	3.335	2.755

De saldi van de Kadernota geven een positief beeld weer over alle jaarschijven. Wat is er in de tussentijd gebeurd?

Hieronder wordt kort ingegaan op de verschillende onderdelen:

(Autonoom) Bestaand beleid

Dit betreffen diverse mutaties op basis van bestaand beleid. Hieronder de grootste bijstellingen die de grootste mutaties veroorzaken.

(bedrag x € 1.000, "-" = nadeel)

(Autonoom) bestaand beleid	2024	2025	2026	2027
Algemene uitkering	4.312	2.336	2.846	2.846
Woningbouwcorporaties afschrijving	256	265	274	-
Verkeersveiligheid kapitaallasten zijn verwerkt in afschrijvingenstaat	173	173	173	173
Toevoeging voorziening riolering (kapitaallasten) o.b.v. GWRP				199
Hoevert vervallen i.v.m. sloop	81	78	77	8
Onderwijshuisvesting, IKC latere oplevering	-	884	-	-
Beheer huisvesting brandweerposten	50	49	50	-38
IOAW, regeling vervalt	75	75	75	75
Afbouw hondenbelasting in 3 jaar.	-92	-182	-272	-272
Verkeersveiligheid aanvullende externe adviezen	-60	-15	-15	-15
Aanschaf Bomen en bosplantsoen n.a.v. motie 2.000 meer bomen	-877	-877	-877	-43
Handhaving milieubeheer (ODA)	-254	-254	-254	-254
Teruglevering zonnepark Braamt (ivm verkoop aan Agem)	-112	-112	-112	-112
Bijdrage Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)	-73	-68	-80	-106
WMO en Jeugd	-1.820	915	1.981	759
Leerlingenvervoer	-60	-120	-120	-120
Regionale brandweer en rampenbestrijding (VNOG)	-113	-114	-238	-323
Relatie inwoners en bestuur	-192	-166	-161	-198
Participatiewet (bijstand en lks)	-224	-59	-59	-59
Bijdrage Stadsbank Oost Nederland	-63	-67	-81	-95
Uitvoering Wet Sociale Werkvoorziening (Laborijn)	-219	-244	-227	22
Diverse mutaties	5	-69	-61	-108
Totaal	793	2.428	2.919	2.339
Onderwijshuisvesting, IKC latere oplevering: Storting in reserve	-	-884	-	-
	793	1.544	2.919	2.339

Enkele opvallende mutaties lichten we eruit:

Algemene Uitkering

De algemene uitkering laat in alle jaarschijven forse plussen zien. De bijstellingen betreffen de gevolgen van de septembercirculaire 2022, welke niet in de primaire begroting 2023 verwerkt zijn. De toename bestaat uit meerdere componenten, waaronder de verhoging van het accres (indexatie) en de extra middelen voor het Sociaal Domein.

Woningbouwcorporaties afschrijving

De geraamde afschrijving woningbouwcorporaties wordt terug gedraaid. Het gaat hier om een aflossing van een lening en dit loopt via een vermogensmutatie.

Verkeersveiligheid kapitaallasten zijn verwerkt in afschrijvingenstaat

De stelpost kapitaallasten voor de onderdelen goede ruimtelijke inrichting van kernen (€ 84.000) en herinrichting van de Lengelseweg/'s-Heerenbergseweg/Meilandsedijk (€ 88.500) valt vrij. De kapitaallasten voor deze investeringen van respectievelijk € 1,2 en € 1,6 mln. zijn al in de afschrijvingslast verwerkt.

Onderwijshuisvesting

In de vorige begroting zijn de kapitaallasten van het nieuwe IKC ingegaan vanaf 2025 daar de verwachting was dat het pand in 2024 opgeleverd zou worden. Gezien de meest recente tijdsontwikkelingen gaat dat niet lukken en zal dit naar verwachting 2025 zijn. Hierdoor kunnen de kapitaallasten voor het IKC in 2025 vrijvallen wat een voordeel van € 884.000 oplevert.

Wij stellen voor deze middelen net als bij de vorige begroting toe te voegen aan de reserve huisvesting onderwijs. Het is gezien de huidige prijsstijgingen erg onzeker of het gevoteerde bedrag voor de realisering van het IKC voldoende is. De autonome mutatie voor dit onderdeel verloopt hiermee budgettair neutraal.

Afbouw hondenbelasting in 3 jaar

Dit is de verwerking van de aangenomen motie 6 bij de behandeling van de programmabegroting 2023. De hondenbelasting wordt over een periode van 3 jaar afgebouwd naar € 0.

Aanschaf Bomen en bosplantsoen n.a.v. motie 2.000 meer bomen

In de raadsvergadering van 16 februari 2023 is het Groenbeleidsplan "Waardering voor groen" behandeld. Hierbij is de "Motie meer bomen" aangenomen.

Milieubeheer (ODA)

Op basis van de begroting van de ODA wordt de bijdrage verhoogd met € 254.000. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van de extra taken die de ODA voor de gemeente moet gaan uitvoeren, extra volume van de bestaande taken, en als gevolg van hogere kosten i.v.m. nieuwe CAO, inflatie en indexering.

WMO en Jeugd

Op basis van de resultaten van het jaar 2022 en de meest recente prognoses zijn de budgetten voor de komende 4 jaren bijgesteld in de kadernota 2024. Hierbij is o.a. rekening gehouden met tariefstijgingen en de toenemende zorgbehoefte.

Vanaf juli 2022 is er begonnen met een nieuwe manier van het inkopen van zorg op basis van Lumpsum gezamenlijk met 8 Achterhoekse gemeenten. Zorgaanbieders worden nu maandelijks bevoorschot op basis van het aantal afgesproken plekken. Er zijn nieuwe contracten afgesloten met aanzienlijk minder zorgaanbieders dan voorheen.

De contractprijzen worden na een jaar opnieuw onderhandeld. De verwachting is dat er flinke tariefstijgingen komen en derhalve zijn onze budgetten op voorhand met 10% verhoogd. Dit betreft een indicatie en zal bij de begrotingsbehandeling 2024-2027 worden geactualiseerd (waarbij de eventueel hogere kosten worden verrekend met de egaliseringsreserve sociaal domein). Ook worden er nog steeds individuele overeenkomsten afgesloten met zorgaanbieders die buiten deze Lumpsum aanbesteding vallen.

De verhoging van de Lumpsum bedragen van 10% (ca 1,1 miljoen) wordt op voorhand gedekt door een onttrekking aan de reserve Sociaal Domein. Hierdoor loopt deze verhoging budgettair neutraal door de begroting heen.

Opvallend bij dit onderdeel is de negatieve mutatie in 2024 en de positieve mutatie in 2025 en verder. In 2024 wordt er vanuit de algemene uitkering een bedrag van € 1.948.000 toegevoegd aan de reserve Sociaal Domein. Dit betreft incidentele compensatie voor de jeugdzorg. Deze toevoeging aan de reserve sociaal heeft een negatief effect op het saldo.

Voor 2025 en verder speelt de "hervormingsagenda Jeugd". Het Rijk is bezig met een hervormingsagenda jeugd waarbij ervanuit gegaan wordt dat de uitgaven in de jeugdzorg naar beneden gaan. Hierdoor ontvangt de gemeente Montferland vanaf 2025 ca € 1.500.000 minder in de algemene uitkering. Het Rijk is verantwoordelijk voor handvatten om deze lagere opbrengsten te compenseren. Deze handvatten zijn nog niet ontvangen. Op voorhand wordt dit bedrag onttrokken aan de reserve Sociaal Domein en toegevoegd aan het begrotingssaldo (totdat vanuit het Rijk bekend wordt hoe we e.e.a. kunnen gaan compenseren). Vooral deze onttrekking aan de reserve sociaal domein zorgt voor een hoger begrotingssaldo en verklaart dus ook waarom er vanaf 2025 een "voordeel" gepresenteerd is. (voor de volledigheid melden we dat de exacte uitwerking nog niet bekend is. Wanneer dit het geval is zal dit worden verwerkt in de cijfers).

Leerlingenvervoer

We gaan in 2024 het leerlingenvervoer en jeugdzorgvervoer aanbesteden. Op dit moment is de markt erg gespannen en het is moeilijk om een accurate inschatting te maken. Er zijn veel factoren waarop we geen invloed hebben, waaronder het aantal deelnemers, het soort voertuig, de vervoersafstand en de stijging van de brandstofprijzen.

Regionale brandweer en rampenbestrijding (VNOG)

Op basis van de begroting van de VNOG wordt de bijdrage verhoogd met € 113.000. Dit komt voort uit loon- en prijsindex en de verhoogde rente op kapitaallasten. Vanaf 2026 is de verwachting dat de gemeentelijke bijdrage moet worden verhoogd door het uitputten van de egaliseringsreserve.

Relatie inwoners en bestuur

De stijging van de lasten bestaat vooral uit hogere uitgaven burgerzaken en de rekenkamerfunctie. In 2023 is er eenmalig € 25.000 beschikbaar voor externe adviezen aan de gemeenteraad.

Participatiewet – Bijstand en LKS (BUIG)

Voor de jaarschijven 2024-2027 wordt een structurele neerwaartse bijstelling van het positieve buigsaldo voorzien van € 59.000. Daarnaast is er in 2024 nog eenmalig extra nadeel van € 165.000.

Uitvoering Wet Sociale Werkvoorziening (Laborijn)

De stijging in de gemeentelijke bijdrage komt voort uit een toename van de overheadkosten. De grootste financiële impact hebben de aanpassing van de cao-gemeenten met een aanpassing van de lonen van het ambtelijk personeel met gemiddeld 7% en de toename van de energieprijzen voor gas en elektra met ruim 300%.

Loon- en prijsstijgingen

Loonkosten

Totaal is hier in de begroting ruim € 24 mln. mee gemeoid. We hechten belang aan het kritisch blijven volgen van deze kosten. De ontwikkeling van de personeelskosten alsmede de benodigde formatieomvang wordt dan ook periodiek gemonitord.

De nieuwe cao gemeenten is in april 2023 tot stand gekomen. De financiële consequenties zijn doorgevoerd in alle ramingen. De stijging van de totale loonkosten 2024 van de nieuwe CAO (inclusief premieafdrachten e.d. ramen we voorshands op 4,7% (bron: Centraal Economisch Planbureau), hetgeen een kostenverhoging van afgerond € 1.129.000 betekent. De reguliere periodieke verhogingen ramen we voorshands op € 113.000. Daarnaast nemen we in de ramingen de reeds ingediende en goedgekeurde adviezen 2023 mee welke tevens een uitwerking heeft op 2023 e.v., zijnde € 828.000.

We zien dat de loonkosten fors toenemen, enerzijds als gevolg van autonome loonontwikkelingen, zoals CAO en premie-afdrachten, anderzijds als gevolg van een toename in formatieplaatsen. De toename is een trendbreuk met voorgaande jaren, waarin er in het kader van bezuinigingen veel formatie verdween. Dat is niet zonder gevolgen gebleven; wachtlijsten en wachttijden liepen op. In dezelfde periode nam het aantal taken en werkzaamheden toe. Taken die vanuit het Rijk aan gemeenten worden overgedragen en in het sociaal domein ook als gevolg van een groei van de doelgroepen van zowel de WMO, de Jeugdwet als de Participatiewet. Daarnaast zorgt de wens om meer woningen te bouwen en meer te handhaven ook voor een uitbreiding van ons personeelsbestand.

In totaliteit komt de stijging van de loonkosten uit op een bedrag van € 2.070.000. Deze kosten hebben een structurele doorwerking voor 2023 en volgende jaren. Deze meerkosten worden voor een groot deel gecompenseerd vanuit het Gemeentefonds en de eigen inkomsten.

Zoals eerder gememoreerd is de indexatie van 4,7% gebaseerd op de cijfers van het CPB en is het onzeker of een dergelijk percentage gehandhaafd kan blijven. In de meicirculaire zal meer duidelijkheid gegeven worden of we gecompenseerd gaan worden mocht de indexatie hoger uitvallen dan de 4,7% welke nu afgegeven is (indexatie kan hoger uitvallen maar als de compensatie vanuit het rijk ook hoger is blijft de netto impact gelijk).

Prijsstijgingen

Op basis van de berekeningen van het CPB wordt een prijsstijging verwacht van 3,9%. De totale meerkosten van de prijsstijgingen zullen ca. € 1.185.000 bedragen. Daarboven op zullen ook de prijsaanpassingen van de budgetsubsidies leiden tot meerkosten (circa € 267.000).

De systematiek rondom de budgetsubsidies heeft zijn grondslag in de Nota "Harmonisering budgetsubsidies". Hierin is een uniforme wijze van indexering bepaald.

Leidend hierbij zijn de indexcijfers die genoemd staan in de meicirculaire voor prijs overheidsconsumptie netto materieel (1/3) en beloning werknemers (2/3). Door het hanteren van deze indexcijfers worden we gecompenseerd door de Algemene Uitkering in plaats van rekening te houden met de cao's uit diverse branches die weer andere indexpercentages hanteren.

Zoals eerder gememoreerd is de indexatie van 3,9% gebaseerd op de cijfers van het CPB en is het uiterst onzeker of een dergelijk % gehandhaafd kan blijven. In de meicirculaire zal meer duidelijkheid gegeven worden of we gecompenseerd gaan worden mocht de indexatie hoger

uitvallen dan de 2,3% welke nu afgegeven is (indexactie kan hoger uitvallen maar als de compensatie vanuit het rijk ook hoger is blijft de netto impact gelijk). Voor 2023 (huidige jaarschijf) is bij de ramingen uitgegaan van een indexactie (IMOC) van 2,3%. Naar aanleiding van de meest recente berekeningen van het CPB dienen we uit te gaan van een indexatie van 5,9%. De impact van dit nieuwe indexcijfer is nog niet meegenomen in de ramingen van deze kadernota aangezien we nog niet weten in hoeverre we hiervoor gecompenseerd worden vanuit de rijksoverheid. Dit zal bij de meicirculaire 2023 bekend worden en meegenomen worden bij de Programmabegroting 2024-2027.

Compensatie

Uiteraard zullen we al deze aanpassingen op detailniveau verwerken in de begroting 2024. De dekking van deze meerkosten zal met name moeten worden gevonden in het accres (de volumegroei) van de Algemene uitkering, waarin een gedeeltelijke compensatie voor de toename van loonkosten en prijsstijgingen wordt geacht te zijn opgenomen. Op basis van de decembercirculaire 2022 gaan we voor Montferland voorshands uit van een bedrag van € 2.420.000.

Voor het overige zal compensatie moeten worden gevonden in een indexering van de eigen inkomsten (lees OZB). Op basis van ervaringen gaan we voorshands uit van een inkomstenverhoging van € 320.000.

Per saldo ramen we voor de nominale ontwikkelingen een netto kostenpost van:

Loonkosten	- € 2.070.000
Prijsstijgingen (incl. budgetsubsidies)	- € 1.452.200
Subtotaal	- € 3.522.200
Compensatie Gemeentefonds	€ 2.420.000
Eigen inkomsten	€ 320.000
Subtotaal	€ 2.740.000
Netto kosten	- € 782.200

Resumé

De jaarschijf 2027 maakte geen deel van de (meerjaren)begroting 2023 – 2026. Het saldo in de tabel hierna is gelijk gehouden aan die van de jaarschijf 2026, zijnde € 1.592.000.

Het bijgestelde financiële beeld meerjarig is als volgt:

Bedragen x €

1.000

	2024	2025	2026	2027
Saldo begroting 2023-2026	2.559	6.170	1.592	1.592
(Autonoom) Bestaand beleid	793	1.544	2.919	2.339
Loon- en prijsstijgingen	-782	-782	-782	-782
Saldo kadernota 2024 - 2027	2.570	6.932	3.729	3.149

De volgende zaken zijn nog **NIET** verwerkt:

- Er zijn nog een aantal onderwerpen waartoe is besloten in het college om deze mee te nemen in de prioriteitenafweging. De financiële consequenties van dit Nieuw Beleid zitten nog niet verwerkt in bovenstaande cijfers. Deze onderwerpen worden benoemd onder het kopje Nieuw beleid 2024-2027, paragraaf 2.2.

Nieuw beleid 2024 - 2027

Conform paragraaf 2.2 is er ook dit jaar weer sprake van "nieuw beleid".

De voornemens van het college zullen worden afgewogen bij het opstellen van de begroting 2024 - 2027. Hieronder volgt nogmaals het overzicht met de voornemens vanuit het college:

Voorstellen Nieuw beleid 2024		Bedragen x € 1.000				Samenvatting
Onderwerp	2024	2025	2026	2027		
1. Subsidie/financiering gezinsmaatjes	€ 47	€ 47	€ 47	€ 47	Structureel maken van het project gezinsmaatjes. Jaarlijkse subsidie van € 47.000 aan Welcom.	
2. Aanpak arbeidsmarktrapport	PM	PM	PM	PM	Initiatieven om aantrekkelijk te blijven als werkgever	
3. Professionalisering BOA's	€ 19	€ 19	€ 19	€ 19	Professionalisering van de taakuitvoering door de BOA's openbare ruimte	
4. Uitbreiding personele capaciteit Handhaving	€ -	€ 251	€ 251	€ 251	Structureel maken van uitbreiding personele capaciteit Handhaving met 1 fte toezichthouder omgevingsrecht en 2 fte juridisch medewerker handhaving.	
5. Informatie beveiliging en Wet Politiegegevens	€ 77	€ 77	€ 77	€ 77	Informatiebeveiliging en implementatie Wet Politiegegevens	
Totaal	€ 143	€ 394	€ 394	€ 394		

Resumé

Het bijgestelde financiële beeld meerjarig, inclusief nieuw beleid 2024 - 2027, is als volgt:

Bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027
Saldo begroting 2023-2026	2.559	6.170	1.592	1.592
(Autonom) Bestaand beleid	793	1.544	2.919	2.339
Loon- en prijsstijgingen	-782	-782	-782	-782
Saldo kadernota 2024 - 2027	2.570	6.932	3.729	3.149
Nieuw beleid kadernota 2024 - 2027	-143	-394	-394	-394
Saldo kadernota 2024 - 2027 incl nieuw beleid	2.427	6.538	3.335	2.755

We zien dat het nieuwe beleid gedekt wordt uit de overschotten op de begrotingsaldi.

Vermogen

Algemene Reserve

De Algemene Reserve is een belangrijk onderdeel van ons (weerstand)vermogen.

Hieronder volgt het verloop van onze Algemene Reserve. Alle mutaties vloeien voort uit eerdere besluitvorming.

Ontwikkeling Algemene Reserve

(Bedragen x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027
Stand per 1-1 (o.g.v. jaarrekening 2022)	8.690	14.017	13.967	13.917	13.917
Toevoegingen					
Jaarrekening 2022. Toevoeging (voorlopig) saldo aan AR	6.476	PM	PM	PM	PM
Onttrekkingen					
Vaststelling ICT Beveiligingsplan					
Sportvoorziening					
Energiebesparen door te ontzorgen	-61	-50	-50		
Extra capaciteit handhaving	-240				
Budget 's-Heerenberg-Oost kijkt vooruit	-848				
Verwacht saldo per 31-12	14.017	13.967	13.917	13.917	13.917

Conform de Nota Reserves en Voorzieningen 2022 streven we naar een weerstandratio van minimaal 2,0 (uitstekend). In de jaarrekening 2022 is de risicoanalyse geactualiseerd en is de conclusie dat de hoogte van de Algemene Reserve van uitstekende omvang is. De berekende ratio bedraagt namelijk 10,8 ten opzicht van 8,2 in 2021.

Dit komt vooral omdat wij over een reserve verkoop aandelen Nuon beschikken van ruim € 15 miljoen. Exclusief de reserve Nuon bedraagt deze ratio 5,6 en dat is nog steeds uitstekend. Op dit moment is onze algemene reserve dus voldoende om de risico's te kunnen afdekken.

Het verloop van de algemene reserve blijft grotendeels afhankelijk van onze grootste bron van inkomsten (tevens ook grootste afhankelijkheid), zijnde de Rijksoverheid. De bijdragen van het Gemeentefonds en de algemene uitkering is en blijft een onzekere factor en de uitkomsten zijn iedere keer een verrassing. Iedere circulaire leidt weer tot verrassingen.

De afgelopen 3 jaar zijn we in de greep geweest van de coronapandemie. Voor de aanpak van de corona-crisis zijn we middels diverse steunpakketten gecompenseerd. Dit heeft op de korte termijn het gewenste effect gehad. (Relatief) weinig bedrijven zijn failliet gegaan, binnen onze gemeente

hebben we diverse instellingen en initiatieven kunnen ondersteunen om deze vreemde periode door te komen. Hoe zich dit gaat ontwikkelen in komende jaren is onzeker, maar we verwachten dat dit geen groot effect heeft voor onze algemene reserve.

Ook de ontwikkelingen in het Sociaal Domein vormen voor Montferland een groot risico. De fors hogere uitgaven in voorgaande jaren hebben er toe geleid dat we onze reserves hebben moeten aanspreken. Met de 8 Achterhoekse gemeenten zijn we een nieuwe inkoop Sociaal Domein gestart. Vanaf 1 juli 2022 zijn we gestart met een andere manier van financieren van onze zorg, namelijk op basis van lumpsum.

Op basis van tevoren gemaakte afspraken wordt een budget per aanbieder vastgesteld. De basis hiervoor is het jaar 2020 met een doorkijk naar 2021. De exacte uitwerking van het eerste lumpsum jaar is nog niet bekend. Dat maakt ook dat dit een financieel risico vormt voor onze gemeente. De prijzen staan vast voor dit ene jaar maar de exacte uitnutting is nog niet bekend.

Op basis van genomen B&W besluiten worden de budgetten Jeugdzorg en Wmo stabiel gehouden (conform afgesproken lumpsum bedragen).

Na 1 juli 2023 vindt er een afrekening plaats met aanbieders na toepassing van de afgesproken bandbreedte. Vanwege het feit dat het eerste jaar nog niet afgerond is en er nog geen afrekening plaats gevonden heeft blijft dit een groot financieel risico vormen voor de deelnemende gemeenten. Deze afrekening zal uit de reserve Sociaal Domein voldaan moeten gaan worden.

Vanaf 1 juli 2023 worden de nieuwe prijzen voor het 2e contractjaar bepaald. Het is op voorhand niet te bepalen wat de exacte impact gaat zijn. Zorgaanbieders worden, net als wij, getroffen door hoge inflatie en dus hoge (overige) kosten. Deze kosten zullen naar verwachting worden doorberekend aan de deelnemende gemeenten. Als aanname is een verhoging van 10% kostenverhoging op genomen in deze kadernota. Deze kostenverhoging wordt gecompenseerd door een hogere rijksbijdrage die thans aan de reserve sociaal domein wordt toegevoegd. Bij de begrotingsbehandeling 2024-2027 zijn de nieuwe prijsonderhandelingen afgerond en zullen we de financiële impact opnieuw doorrekenen en in de begroting doorvoeren.

Daarnaast zijn we in februari 2022 geconfronteerd met de Oekraïne-crisis.

Deze oorlog in Oekraïne is nog steeds gaande. Dit betekent dat de Oekraïense vluchtelingen hier veelal nog zijn. Daarnaast komen er ook nog nieuwe vluchtelingen naar ons land.

De gemeente Montferland heeft ook diverse opvangplekken geregeld.

De rijksoverheid heeft aangegeven alle kosten aangaande de opvang van deze vluchtelingen te vergoeden. Bij de vaststelling van de jaarrekening is voorgesteld om de overgebleven middelen in 2022 toe te voegen aan een bestemmingsreserve voor dit doel. Hoe het vervolg uit gaat pakken is nog niet duidelijk.

Financiële kengetallen

Onderstaande vijf financiële kengetallen geven samen een beeld van de financiële ontwikkelingen in de gemeente. Eén los kengetal zegt echter weinig over de totale financiële positie. Of een hoge schuldquote voor een gemeente nadelig is, hangt bijvoorbeeld af van het eigen vermogen en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Onderstaande een toelichting op de verschillende kengetallen.

Wellicht ten overvloede: deze kengetallen zijn gebaseerd op de concept jaarrekening 2022 en Programmabegroting 2023- 2026. De cijfers zijn niet geactualiseerd n.a.v. de prognoses in deze Kadernota.

		Financiële kengetallen Montferland (%)					
Kengetal		Rekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
1a	Netto schuldquote	58%	62%	74%	85%	78%	75%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	5%	53%	64%	76%	66%	65%
2	Solvabiliteitsratio	33%	37%	32%	31%	35%	37%
3	Structurele exploitatieruimte	1%	7%	1%	3%	6%	2%
4	Grondexploitatie	0%	0%	1%	0%	0%	0%
5	Belastingcapaciteit	109%	104%	99%	99%	99%	99%

Hieronder een korte uitleg per kengetal.

Weerbaarheid: kan de gemeente tegen een stootje?

Netto schuldquote (ongecorrigeerd): De niet gecorrigeerde netto schuldquote geeft het risico voor de gemeente weer als derden niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Denk bijvoorbeeld aan een woningcorporatie, die geld heeft geleend bij de gemeente. Hoe lager, hoe beter.

Netto schuldquote (gecorrigeerd): De netto schuldquote geeft aan of de gemeente in staat is de schulden terug te betalen waarvoor zij volledig zelf aan de lat staat. Ook hier geldt: hoe lager, hoe beter.

Solvabiliteit: De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt berekend op basis van het eigen vermogen en de bezittingen van de gemeente. Hoe hoger, hoe beter.

Grondexploitatie: Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Hier geldt: hoe lager, hoe minder risicovol.

Wendbaarheid: kan de gemeente zich relatief snel aanpassen aan veranderende omstandigheden?

Hierbij zijn de volgende kengetallen van belang:

Belastingcapaciteit: De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Hoe lager hoe beter.

Structurele exploitatieruimte: Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, door de structurele baten en structurele lasten te vergelijken met de totale baten. Hoe hoger, hoe beter.

De financiële kengetallen dienen in samenhang te worden gezien om onze financiële positie te beoordelen. Onze schuldquote is in 2022 gestegen van 58% naar 62% ten opzichte van 2021.

Onze solvabiliteit is ten opzichte van 2020 met 4% verbeterd.

In 2022 vallen vier kengetallen in de categorie voldoende (netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen, structurele exploitatieruimte en grondexploitatie) en twee in de categorie matig (solvabiliteit en belastingcapaciteit).

Op basis van de bovenstaande indeling en rekening houdend met de ratio van ons weerstandsvermogen kunnen we de financiële positie van onze gemeente als voldoende kwalificeren.

Op dit moment laten de prognoses in deze Kadernota 2023 een positief beeld zien. We merken hier wel bij op dat de onzekerheden groot zijn aangaande ontvangsten van de rijksoverheid en uitgaven aangaande Oekraïne-crisis.

Reserve "Nuon"

Deze geblokkeerde reserve is gevormd uit verkoop van de aandelen Nuon in 2009.

De opbrengst bedroeg afgerond € 34 mln. Het grootste deel is inmiddels aangewend voor onder andere incidentele nadelen gedurende de crisisjaren, extra afschrijving, op peil brengen van bestemmingsreserves, maar ook voor incidentele uitgaven.

De stand van deze reserve op 1 januari 2023 is afgerond € 15,2 mln.

Deze reserve valt onder de Algemene Reserves en is dus geen bestemmingsreserve. Het maakt als zodanig deel uit van ons weerstandsvermogen.

De reserve kenmerkt zich als een "geblokkeerde" reserve. Hiermee bedoelen we dat aanwending mogelijk is, maar er de nodige haken en ogen aan zitten:

- De reserve heeft een bufferfunctie. Zeer van belang indien de Algemene Reserve niet meer toereikend is ;
- Aanwending van deze reserve leidt tot een beroep op de kapitaalmarkt en dus structurele rentelasten. Volledige aanwending (lees € 15 mln.) leidt tot een verslechtering van de begrotingssaldi van € 150.000 structureel (o.b.v. 1% rente);
- Aanwending leidt tot verslechtering van onze solvabiliteitsratio.

Gelet op deze kanttekeningen is het belangrijk de reserve Nuon in stand te houden.

Financiering

In de begroting 2024 zullen de kapitaallasten (rente- en afschrijvingen) opnieuw worden berekend. Van belang zijn hierbij de volgende aspecten:

- hoe ontwikkelen zich de boekwaarden van de activa en de grondexploitatie?
- zijn er in de periode 2024 – 2027 vaste geldleningen die aflopen en/of moeten er nieuwe geldleningen worden aangetrokken?

- hoe ontwikkelt zich de rente op de kapitaal- en geldmarkt?
- hoe ontwikkelt zich onze reserve- en voorzieningenpositie?

Mutaties op al deze terreinen leiden er toe dat het totaal aan kapitaallasten (ca. € 6,5 mln.) in positieve of negatieve zin moet worden bijgesteld. Definitief inzicht in al deze aspecten komt aan bod bij het opstellen van de begroting 2024.

In de eerste maanden van 2022 zagen we een toename van de uitgaven voor investeringen alsmede aankopen voor de grondexploitatie. Dit alles leidt, in combinatie met de ontwikkeling van de reguliere financieringsbehoefte tot een situatie waarbij in 2022 een aanvullende financiering noodzakelijk was in de orde grootte van € 15 mln. Dit zal zorgen voor een hogere rentelast in de komende jaren.

Voor de jaren 2023/2024 verwachten we een verder oplopende financieringsbehoefte. Dit heeft te maken met de reeds lopende investeringsprojecten, zoals Centrumplan, IKC 's-Heerenberg en rioleringsprojecten.

Gelet op de verdere prognose voor de financieringsbehoefte is het thans de verwachting dat er in 2024 een lening noodzakelijk is in de orde van grootte van € 10 mln.

Naast dit alles speelt ook nog de oplopende rente, onder andere door de snel gestegen inflatie, die de Europese Centrale Bank (ECB) zal nopen tot het verhogen van de rente. Verwacht mag worden dat dit een opwaarts effect heeft op de lasten van de financiering.

Afhankelijk van de feitelijke marktomstandigheden zal dan bekeken worden wat de gewenste financiering is.

Een en ander is echter gebaseerd op de normale economische ontwikkeling. Door de ontwikkelingen als gevolg van de inflatie en de oorlog in Oekraïne is op dit moment nog moeilijk te zeggen wat de verdere ontwikkelingen zullen zijn.

Zo mogelijk zullen we de ontwikkelingen in de begroting 2024 verwerken.

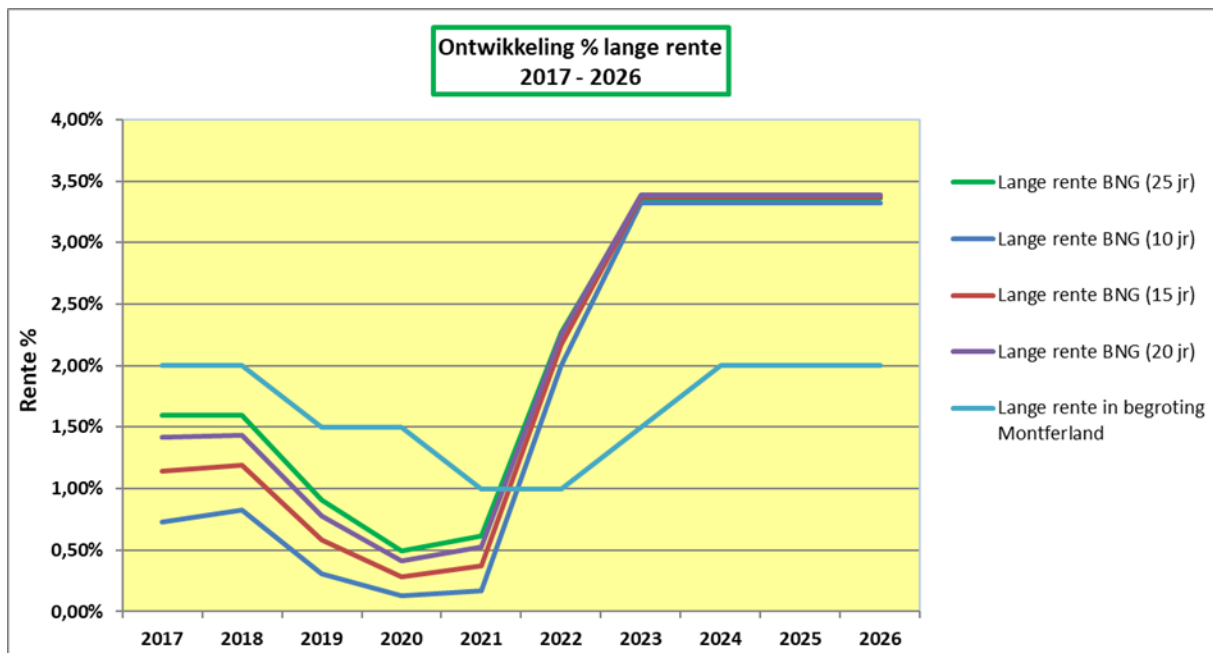
Solvabiliteit

De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt berekend op basis van het eigen vermogen en de bezittingen van de gemeente. Hoe hoger, hoe beter. Onze solvabiliteit was in 2022 verder verbeterd ten opzichte van 2021, maar noopt nog wel tot verdere aandacht daar de solvabiliteitsratio (37%) nog in de categorie 'matig' valt (20%-50%).

Renteontwikkeling

De lange termijnrente voor de gemeenten is in de loop van 2022 opgelopen. Een en ander is sterk afhankelijk van het beleid van de ECB, die door inflatiebestrijding enkele malen de rente heeft verhoogd wat ook een oplopend effect voor de lange rente zien. Gezien de stijging gaan we voor de lange termijnfinanciering uit van 2%.

Bij de geldmarktrente is de rente door div. renteverhogingen van de ECB sterk gestegen. Was de rente in 2022 nog tussen 0 en 1%. Nu is de rente na de laatste verhoging rond de 3%. Wij gaan voor 2023/2024 uit van een niveau tussen de 3,0 en 3,5%.

Voor nieuwe investeringen wordt in de berekeningen rekening gehouden met 2%.
Toe te passen rente grondexploitatie is voor 2023 1,688%. Begroot voor 2024 is 1,717%.

Strategisch financieel beleid

We willen een gemeente zijn met een gezonde financiële huishouding. Vanaf begrotingsjaar 2022 presenteren we positieve cijfers zonder aanvullende bezuinigingen. Ook dit jaar hebben we positieve saldi op alle jaarschijven. De vraag is nu hoe daarmee om te gaan (met name meerjarig). We hebben de volgende aandachtspunten.

Oorlog in Oekraïne

De Oekraïne-crisis woedt nog in alle hevigheid. Er zijn en er komen nog steeds vluchtelingen naar Nederland die ook in onze gemeente opgevangen worden. Op verschillende plekken binnen onze gemeente zijn opvangplekken gerealiseerd. Naast woonruimte is ook aandacht voor medische en psychologische assistentie, scholing voor kinderen, sport en beweging voor zowel volwassenen als kinderen, financiële ondersteuning e.d..

Een speciaal projectteam waar diverse disciplines van onze gemeente inzitten (onder leiding van de burgemeester) coördineert dit alles. Een einde van de opvang is nog niet in zicht en omdat een deel van de locaties een tijdelijk karakter hebben wordt op dit moment nog met meerdere partijen gesproken voor extra opvangplekken.

De rijksoverheid heeft aangegeven alle kosten aangaande de opvang van deze vluchtelingen te vergoeden. Hoe dit concreet uit gaat pakken is nog niet duidelijk en kan in de toekomst een claim leggen op onze positieve begrotingssaldi. Bij de vaststelling van de jaarrekening is voorgesteld om de overgebleven middelen in 2022 toe te voegen aan een bestemmingsreserve voor dit doel. Daarmee creëren we een buffer voor mogelijke toekomstige kosten. Hoe het vervolg uit gaat pakken is nog niet duidelijk.

Inflatie

Inflatie domineert nog altijd het (economische) nieuws, de oorzaken daarvan zijn divers en voor ons niet beïnvloedbaar. Een sterke stijging van het algemene prijspeil is nadelig voor de koopkracht van huishoudens en zet ook druk op de gemeentelijke begroting.

Op dit moment lijkt er een stilstand te komen in de stijgende energie-, voedsel- en grondstoffenprijzen, maar de prijzen bevinden zich nog op een hoog niveau en er zijn nog altijd verstoringen in de internationale handel.

Het CPB, onze leidraad in deze kadernota, gaat uit van een prijsindex van 3,9% en een loonindex van 4,7% voor 2024. In de afgelopen maanden hebben we te maken gehad met veel hogere inflatie dan de genoemde indexcijfers.

De inflatie in maart 2023 kwam in Nederland uit op 6,6%. In hoeverre deze inflatie zich doorzet in 2024 en hoe we eventueel door de Rijksoverheid gecompenseerd gaan worden is uiterst onzeker en blijft een groot financieel risico voor onze begroting.

Voor 2023 (huidig jaarschijf) is bij de ramingen uitgegaan van een indexatie (IMOC) van 2,3%. Naar aanleiding van de meest recente berekeningen van het CPB dienen we uit te gaan van een indexatie van 5,9%. De impact van dit nieuwe indexcijfer is nog niet meegenomen in de ramingen van deze kadernota aangezien we nog niet weten in hoeverre we hiervoor gecompenseerd worden vanuit de rijksoverheid. Dit zal bij de meicirculaire 2023 bekend worden en meegenomen worden bij de Programmabegroting 2024-2027.

De onzekerheid over de mate van compensatie vormt voor onze gemeentelijke financiën een groot risico en dient bij de financiële beschouwingen in ogenschouw genomen te worden. Het niet volledig benutten van de financiële ruimte in deze kadernota zou een hogere inflatie kunnen dekken. Zo voorkomen we dat bij iedere tegenvaller gelijk een bezuinigingsronde ingezet moet worden. Een onwenselijke situatie, zowel voor onze inwoners als voor de gemeente Montferland als instantie.

Krapte op arbeidsmarkt

Een ander financieel risico voor onze gemeente is de krapte op de arbeidsmarkt. Er is veel dynamiek op de arbeidsmarkt en in specifieke (technische) beroepen is er sprake van krapte. Dit maakt dat veel inspanningen en kosten gaan zitten in het werven en behouden van personeel (en kennis). Enerzijds genereren vacatures vrijval in het personeelsbudget anderzijds zorgt het voor wachtlijsten en vertraging bij de uitvoering, waardoor er middelen zijn die niet worden besteed. Ook als het gaat om externe inhuur – die soms nodig is ter vervanging bij ziekte of voor de invulling van tijdelijke functies- is merkbaar dat er sprake is van krapte, dat heeft weer gevolgen voor de tarieven en brengt in dat op zich een risico met zich mee.

Sociaal domein

Met de 8 Achterhoekse gemeenten zijn we een nieuwe inkoop Sociaal Domein gestart. Vanaf 1 juli 2022 is gestart met een andere manier van financieren van onze zorg, namelijk op basis van lumpsum. De doelgroep die in het sociaal domein wordt bediend groeit, daarnaast is ook hier sprake van aanzienlijke prijsstijgingen (loonkosten). We verwachten hierdoor een stijging van de kosten in het hele sociale domein. Na 1 juli 2023 vindt er bovendien een afrekening plaats met aanbieders na toepassing van de afgesproken bandbreedte. Deze is nog erg ongewis en we weten niet hoe dat gaat uit pakken.

Raadsakkoord 11 mei 2023

Volgens planning heeft de gemeenteraad op 11 mei het raadsakkoord vastgesteld. De uitkomsten waren ten tijde van het afsluiten van deze Kadernota 2024 niet bekend zodat er in de Kadernota geen financiële doorrekening naar 2024 en volgende jaren kan worden gepresenteerd.

Dit leidt tot de volgende conclusie:

Toekomst

Er worden mooie zwarte cijfers gepresenteerd en het blijft verstandig om de aandachtspunten in ogenschouw te nemen. Er zijn behoorlijke onzekerheden ten aanzien van prijsontwikkelingen en de financiering van het gemeentefonds. Het niet volledig benutten van de financiële ruimte in de kadernota kan als buffer werken om (onverwachte) risico's het hoofd te kunnen bieden. Zo beperken we het risico op bezuinigingsrondes bij elke tegenvaller.

Overweging

De begrotingscijfers zijn voor het derde jaar op rij positief. Geadviseerd wordt om rekening te houden met bovenstaande risico's en het feit dat er op 11 mei 2023 een nieuw raadsakkoord is vastgesteld. Dit Raadsakkoord is nog niet financieel vertaald in deze kadernota en zal worden meegenomen bij het opstellen van de begroting 2024.

Vermogen

De financiële kengetallen dienen in samenhang te worden gezien om onze financiële positie te beoordelen.

De kengetallen laten eens te meer zien dat we de vinger aan de pols moeten blijven houden en dat er strategische keuzes gemaakt moeten worden. Het overschot dat we nu verwachten direct uitgeven zou een enorm risico met zich meebrengen.

In 2022 vallen vier kengetallen in de categorie voldoende (netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen, structurele exploitatieruimte en grondexploitatie) en twee in de categorie matig (solvabiliteit en belastingcapaciteit).

Op basis van de bovenstaande indeling en rekening houdend met de ratio van ons weerstandsvermogen kunnen we de financiële positie van onze gemeente als voldoende kwalificeren.

Uitgangspunten (meerjaren)begroting 2024-2027

a. Algemeen

Bij de samenstelling van de begroting 2024 wordt rekening gehouden met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De basis voor de begroting is het bestaande beleid conform de vastgestelde begroting 2023 plus de begrotingswijzigingen in 2023 tot en met de raadsvergadering van 7 september 2022.

b. Tijdpad bestuurlijke behandeling

Bij het bestuurlijk behandel- en besluitvormingstraject is voornamelijk het volgende schema van toepassing:

Aktie	Datum
Verzending	21 september 2023
Begrotingsmarkt (beeldvorming)	25 september 2023
Oordeelsvormende raad	12 oktober 2023
Vaststellen begroting	2 november 2023
Toezenen begroting GS	10 november 2023

c. Gemeentelijke belastingen

Aangaande de gemeentelijke belastingen hanteren we het volgende principe:

“De lokale belastingen en de OZB moeten zo min mogelijk verhoogd worden waarbij het verhogen van deze belastingen als laatste maatregel gezien moet worden.”

Met inachtneming van dit gestelde hanteren we bij het opstellen van de ramingen de volgende uitgangspunten:

- 100% kostendekkendheid rioolheffing conform het vastgestelde Gemeentelijk RioleringsPlan;
- 100% kostendekkendheid afvalstoffenheffing;
- Jaarlijks mag de OZB voor woningen en niet-woningen met maximaal de inflatie worden verhoogd. Alleen in uitzonderlijke gevallen kan hiervan worden afgeweken.
- Toeristenbelasting; geen verhoging van de toeristenbelasting, tenzij daar aanwijsbaar nieuwe toeristische investeringen tegenover staan. Het tarief voor de toeristenbelasting voor 2024 handhaven op € 1,25;
- Voor de tarieven, welke niet van rijksweg worden vastgesteld, geldt dat ze met het prijsindexcijfer “Prijs materiele overheidsconsumptie” (IMOC) uit de meicirculaire 2023 verhoogd worden, tenzij wetgeving of bestaand beleid anders luidt. De prognose voor 2024 bedraagt 3,9% (bron: CPB mrt 2023). Afwijking op deze regel dient door de desbetreffende afdeling zelf gemotiveerd aangeleverd te worden.

Voor 2023 (huidig jaarschijf) is bij de ramingen uitgegaan van een indexactie (IMOC) van 2,3%. Naar aanleiding van de meest recente berekeningen van het CPB dienen we uit te gaan van een indexatie van 5,9%. De impact van dit nieuwe indexcijfer is nog niet meegenomen in de ramingen van deze kadernota aangezien we nog niet weten in hoeverre we hiervoor gecompenseerd worden vanuit de rijksoverheid. Dit zal bij de meicirculaire 2023 bekend worden en meegenomen worden bij de Programmabegroting 2024-2027.

Prijsstijgingen levering goederen en diensten

Exploitatiebudgetten

- De diverse ramingen voor de levering van goederen en diensten worden aangepast aan het gestegen prijspeil. Hierbij wordt uitgegaan van het indexcijfer "Prijs overheidsconsumptie, netto materieel" (IMOC) uit de meicirculaire 2023.
Op basis van het CPB mrt 2023 bedraagt de prognose voor 2024 3,9%.
- Voor 2023 (huidig jaarschijf) is bij de ramingen uitgegaan van een indexatie (IMOC) van 2,3%. Naar aanleiding van de meest recente berekeningen van het CPB dienen we uit te gaan van een indexatie van 5,9%. De impact van dit nieuwe indexcijfer is nog niet meegenomen in de ramingen van deze kadernota aangezien we nog niet weten in hoeverre we hiervoor gecompenseerd worden vanuit de rijksoverheid. Dit zal bij de meicirculaire 2023 bekend worden en meegenomen worden bij de Programmabegroting 2024-2027.
- Het is echter mogelijk dat, op grond van andere ontwikkelingen of overwegingen, tot een aanpassing van dit percentage moet worden besloten. Dit wordt dan gemotiveerd meegenomen in de ramingen.
- Voor de jaren 2025-2027 wordt uitgegaan van een prijsmutatie van 0% ten opzichte van 2023. De reden hiervoor is dat we meerjarig in constante prijzen ramen.

Investeringskredieten

- (Restant)kredieten / projecten groter dan € 1.000.000 alsmede de kredieten voor de grondexploitatie worden jaarlijks geïndexeerd;
- Als basis voor de indexering geldt het indexcijfer "Prijs bruto overheidsinvesteringen"(IBOI). Dit cijfer wordt jaarlijks gepubliceerd in de meicirculaire. Op basis van het CPB mrt 2023 bedraagt de prognose voor 2024 1,6%;
- In een aantal gevallen is er een betere, branche specifieke, index beschikbaar c.q. zijn er nadere afspraken gemaakt voor een bepaalde investering. Dit geldt bijv. bij de grondexploitatie. Daarbij wordt gewerkt met specifieke indexen van het Bureau Documentatie Bouwwezen (BDB).

d. Personele kosten

Formatie

- In de staat van personele sterkte zal uitgegaan worden van de toegestane formatie overeenkomstig het functieboek;
- Daar waar inmiddels aanvullende besluitvorming heeft plaatsgevonden, zal hiermee rekening gehouden worden.

Loonkosten

- Het in dienst zijnde personeel zal geraamd worden op basis van de salarisgegevens van april 2023, verhoogd met de te verwachten periodieke verhogingen;
- Voor vacatures zal een raming worden opgenomen gebaseerd op het maximum van het betreffende functieniveau.
- De huidige CAO heeft een looptijd tot en met 31 december 2023. Aan de hand van het indexcijfer "Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers" ramen we de loonkostenstijging 2024 op 4,7% (bron: CPB mrt 2023). Dit definitieve indexcijfer zal in de meicirculaire 2023 worden gepubliceerd.

Inhuur derden

- De ervaring leert dat jaarlijks – o.a. wegens vacatures, overgangstijd bij personeelwisselingen – er een onderbesteding is t.o.v. de raming. Deze besparing boeken we op voorhand in en bedraagt 4% van de loonsom;
- Van deze onderbesteding wordt 2% beschikbaar gesteld voor de inhuur van extern personeel. Dit budget wordt toegevoegd aan de reguliere raming wegens inhuur derden voor vervanging wegens ziekte en het oplossen van tijdelijke personele tekorten (2% de loonsom);
- Daarnaast worden ook de vrijkomende gelden uit vacatures hieraan toegevoegd.

Opleidingskosten

- De raming voor de kosten van opleiding bedraagt 1,5% van de loonsom.

e. Bijdragen aan samenwerkingsverbanden en subsidies

De raming van de bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen wordt gebaseerd op de door de instituten/instellingen te overleggen begroting 2023.

De (budget)subsidies worden aangepast op basis van de uitgangspunten zoals vastgelegd in de subsidieverordening.

In de Nota "Harmonisering budgetsubsidies" is de wijze van indexering bepaald, namelijk aan de hand van het samengesteld gewogen gemiddelde van de volgende indexcijfers:

- "Prijs overheidsconsumptie, netto materieel" (IMOC); weging 1/3 deel;
- "Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers"; weging 2/3 deel.

Op voorhand gaan we er van uit dat de budgetsubsidies 2024 worden aangepast met 4,43% (bron: CPB mrt 2023).

Dit indexcijfer zal naar aanleiding van meicirculaire 2024 definitief worden bepaald.

f. Wetswijzigingen

Daar waar sprake is van wetswijzigingen, ander beleid van hogere overheden, worden de lasten en baten van deze wijzigingen zo goed als mogelijk ingeschat. Uiteraard zijn er dan geen historische gegevens beschikbaar.

g. Autonome ontwikkelingen

Deze ontwikkelingen kenmerken zich vooral in het wijzigen van aantallen waar we als gemeente, uitgaande van het bestaande beleid, geen invloed op hebben. Ook kunnen zich dergelijke ontwikkelingen voordoen door in het verleden aangegane contracten of vanuit de samenwerkingsverbanden.

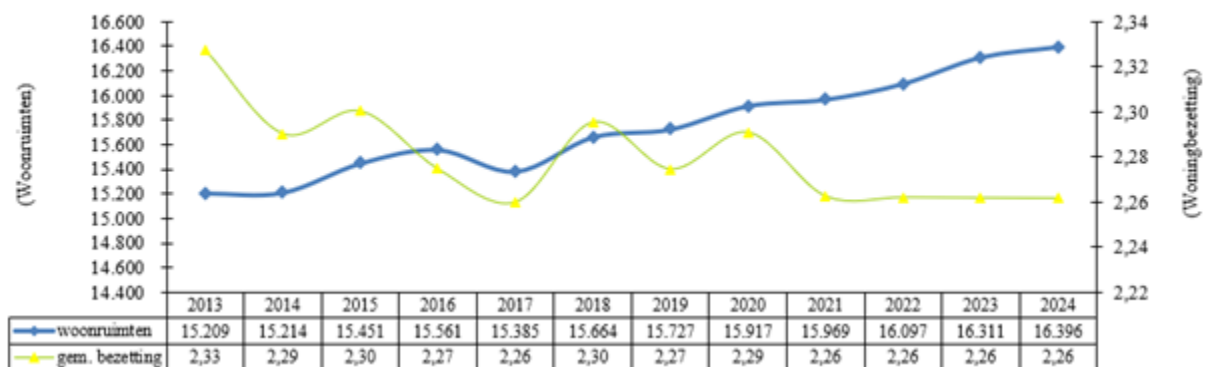
Voorbeelden hiervan zijn: aantal inwoners, aantal woningen, aantal bijstandsontvangers, contracten, aantal bouwvergunningen, aantal huwelijken, enz.

Uiteraard zijn de aantallen per 1 januari 2024 niet hard; een reële inschatting is echter noodzakelijk.

Op basis van inschatting wordt uitgegaan van de volgende gegevens:

- aantal inwoners
1-1-2023 36.897
1-1-2024 e.v. 37.083
- aantal woonruimten
1-1-2023 16.311
1-1-2024 e.v. 16.396

Aantal woonruimten en gemiddelde woningbezetting per 1 jan.

De aantallen voor 2025 en volgende jaren zijn constant gehouden. Ook bij de berekening van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt hier van uitgegaan. Uitgangspunt is namelijk dat een eventuele toename van inwoner- en woonruimte aantallen weliswaar leidt tot meeruitgaven, maar deze worden vervolgens gecompenseerd door een hogere Algemene uitkering. Voor een eventuele afname geldt hetzelfde.

Kapitaallasten (rente en afschrijving)

Staat van activa

- In de staat van activa (model C) worden alle investeringen opgenomen waartoe besloten is t/m de raadsvergadering van juli 2023. Voor de vervangingsinvesteringen 2024 – 2027 worden in de staat C ramingen opgenomen o.b.v. bedrijfseconomische levensduur. Bij daadwerkelijke vervanging wordt echter ook de technische noodzaak beoordeeld;
- Bij de vervangingsinvesteringen geldt hierbij dat de volledige kapitaallasten optreden in het jaar na de investering (dus de lasten van een vervangingsinvestering 2024 treden pas op in 2025);
- Voor de berekening van de kapitaallasten 2024 wordt ervan uitgegaan dat al deze investeringen volledig voltooid zijn (en betaald) per 1 januari 2024.

Dit houdt in dat in de begroting 2024 bij de diverse producten de volledige kapitaallasten worden opgenomen.

Nieuwe investeringen

- De nieuwe investeringen 2024 – 2027 maken deel uit van het besluitvormingsproces. Bij honorering zal er in de begroting een stelpost voor kapitaallasten en de eventuele exploitatielasten worden opgenomen;
- Ook hierbij geldt dat de kapitaallasten optreden in het jaar na de investering (dus de lasten van een nieuwe investering in 2024 treden pas op in 2025).

a. Rentepercentages

Hierna gaan we in op de werkwijze die we hanteren omtrent de rentepercentages.

Onderwerp (kaderstellend) bestuurlijk besluit	Werkwijze gemeente Montferland
I. Wordt bespaarde rente over de eigen (interne) financieringsmiddelen berekend?	Nee
II. Welke methode en percentage worden gehanteerd?	N.v.t.
III. Wordt rente aan de eigen (interne) financieringsmiddelen toegevoegd?	Op grond van het BBV mag aan voorzieningen geen rente worden toegevoegd. Deze lijn wordt door de BBV ook geadviseerd voor de reserves. Ingaande 2019 volgen wij deze lijn, maar maken we een uitzondering voor de reserves : • Onderwijshuisvesting; • Sportcomplex Montferland • Centrumplan Didam Aan deze bestemmingsreserves wordt toegerekend het inflatiepercentage "prijs nationale bestedingen" (afgerond op 0,5 naar beneden). Voor 2024 hanteren wij 2,5% (bron CEP 2023).
IV. Wordt een omslagrente berekend om de rente aan producten toe te rekenen?	Ja.
V. Welk percentage wordt gekozen (marktrente, gemiddelde vermogenskostenvoet, gemiddelde rentevoet over geleend geld of gedifferentieerde rentepercentages?)	<i>Nieuwe activa</i> Voor de calculatie van de rentelast van nieuwe investeringen wordt uitgegaan van het rentepercentage van nieuw aan te trekken vaste geldleningen, zijnde 2%.

Onderwerp (kaderstellend) bestuurlijk besluit	Werkwijze gemeente Montferland
	<i>Bestaande activa</i> De activa i.v.m. de doorverstrekking van een tweetal leningen t.b.v. de woningbouw worden verrekend tegen het percentage van de lening. Voor de overige activa wordt uitgegaan van een toerekening van de rentelast op basis van een gemiddeld percentage van 2,0%. Dit komt overeen met de verwachte omslagrente (totale rente minus doorbelasting aan grondexploitatie en investeringen afgezet tegen totaal aan activa), afgerond naar boven op 0,5%.
VI. Wordt een omslagrente berekend om de rente aan grondexploitaties toe te rekenen?	Wij berekenen geen omslagrente voor toerekening aan de grondexploitaties.
VII. Welk rentepercentage wordt hierbij gekozen (marktrente, gemiddelde vermogenskostenvoet, gemiddelde rentevoet over geleend geld en eigen (interne) financieringsmiddelen of gedifferentieerde rentepercentages?)	Er wordt gekozen voor een rente van, naar verwachting, 1,717% (was 1,347%).

Financieringslasten

We gaan uit van de volgende percentages bij de berekening van de rentelasten:

Soort Rente	Perc.	Toelichting
Rente over het financieringstekort tot aan de kasgeldlimiet	3,5	Tekort zal worden gefinancierd met korte financieringsmiddelen (m.n. rekening-courant; daggeld; kasgeld)
Rente op te nemen vaste geldlening	2,0	Op basis van gewogen gemiddelde rente BNG 2017-2026 (vanaf 2024 extrapolatie)
Rentelast over het eigen en vreemd vermogen (reserves en voorzieningen)	2,0	Gelijk aan de raming voor de rentelast van een vaste geldlening
Rendement over uitgezette financieringsmiddelen	1,717 0,0	Betreffende de financiering van de grondexploitatie cf. uitgangspunten BBV/Vpb; Overige uit te zetten middelen

Een geraamd financieringstekort zal worden opgevangen door het opnemen van een raming voor kort geld (tot de kasgeldlimiet) en voor de rest door het opnemen van een raming voor de rentelast van een vaste geldlening.

b. Algemene uitkering

De raming van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt gebaseerd op de meicirculaire 2023 van het Ministerie van BZK. Bij de raming voor de hoeveelheden wordt o.a. uitgegaan van de hiervoor genoemde aantallen woningen en inwoners.

Bij de berekeningen van de meerjarige ontwikkelingen van de Algemene uitkering 2024 – 2027 gaan wij uit van constante prijzen, dus het verwachte loon- en prijsniveau 2024.

c. Raming stelposten

Onvoorziene uitgaven

De hoogte van de raming voor onvoorzien is niet wettelijk voorgeschreven. De raming bedraagt € 10.000.

m. Algemene Reserve en reserve grondexploitatie

De Algemene Reserve is een bestanddeel van de weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen kan in de vorm van een ratio worden weergegeven:

$$\text{Ratio} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}}$$

- Streven bij het weerstandsvermogen is een ratio van minimaal 2,0 en geen maximum. In de begroting wordt de hoogte van de ratio berekend;
- Incidentele voordelen worden toegevoegd aan de Algemene Reserve;

De minimale hoogte van de reserve Grondexploitatie bedraagt € 2,0 mln. De maximale omvang € 4 mln. Per 31 december 2022 bedraagt de stand € 4,0 mln..

Conform de nota "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" zullen we bij de begroting 2024 verder ingaan op mutaties in de risico's ten opzichte van de inventarisatie die gehouden is bij de jaarrekening 2022.

n. *Overhead*

De directe loonkosten worden verdeeld op basis van ervaringscijfers.

De overhead wordt niet verdeeld, maar cf. BBV verzameld in het overzicht "kosten overhead".

Er zijn twee uitzonderingen m.b.t. de overhead opgenomen in de regelgeving namelijk:

- aan lokale heffingen en leges kan fictief een aandeel in de kosten van overhead opgenomen worden (extra comptabel), en
- aan de grondexploitatie, investeringen en projecten met een subsidiebijdrage/bijdrage van derden kan een aandeel in de overheadkosten toegerekend worden (intra-comptabel).

In de financiële verordening 2023 is vastgelegd dat de kosten van de overhead volledig worden omgeslagen naar lokale heffingen, grondexploitatie en investeringen naar rato van de personeelslasten en kosten van inhuur van het(de) bij de lokale heffing, grondexploitatie en investeringen betrokken taakveld(en) en de totale personeelslasten en kosten van inhuur van alle taakvelden exclusief overhead.

Besluit tot vaststelling kadernota

Raadsbesluit

Onderwerp: Kadernota 2024 t.b.v. de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025 - 2027

De raad van de gemeente Montferland;

BESLUIT:

- De Kadernota 2024 vast te stellen en deze te hanteren als uitgangspunt voor de door het college op te stellen ontwerpbegroting 2024 en de meerjarenraming 2025 – 2027;
- De vrijvallende kapitaallasten IKC in 2025 van € 884.000 toe te voegen aan de reserve huisvesting onderwijs;
- Nieuw beleid 2024 - 2027 zoals verwoord op pagina 16 van de kadernota mee te nemen in de voorbereidingen van de Programmabegroting 2024 – 2027;
- Het raadsakkoord 2023-2026 mee te nemen in de voorbereidingen van de Programmabegroting 2024 – 2027.

's-Heerenberg, 29 juni 2023

De raad van de gemeente Montferland,
De griffier, De voorzitter,

A. Meijer H.H. de Vries